

Ειρήνη Γεωργιάδου-Λειβαδά

Η πυξίδα έδειξε...

1

Το χωριό της ελπίδας

2019

Ειρήνη Γεωργιάδου-Λειβαδά

Η πυξίδα έδειξε...

Το χωριό της ελπίδας

2019

Το παρόν αποτελεί προϊόν μυθοπλασίας
και οποιαδήποτε ομοιότητα με πρόσωπα, γεγονότα
και καταστάσεις είναι συμπτωματική.

Η παρέα μας

Αν και είμαστε ακόμα στο καλοκαίρι, οι βροχές κάνουν όλο και πιο συχνά την εμφάνισή τους. Αυτό δεν εμποδίζει την παρέα μας να βρεθεί για την καθιερωμένη πρωινή έξοδο του Σαββάτου. Οι τέσσερις φίλες επιλέξαμε ένα νέο στέκι, έναν μικρό καφενέ, μιας και ήταν το κοντινότερο στην αγορά της μεγαλούπολης.

Ο καφενές θύμιζε πολύ από χωριό που μας ταξίδευε στο παρελθόν. Παραδοσιακά τραπεζάκια, μπρούτζινα κουζινικά σκεύη και διακοσμητικά μιας άλλης εποχής. Ακόμη και ο δίσκος για τους καφέδες και το μπρίκι που τον έψηναν στη χόβολη ήταν από αυτά των παλαιών καφενείων. Παντού ξύλο και πέτρα.

Η βροχή δυνάμωνε και θα δυσκόλευε την εξόρμησή μας σήμερα στα μαγαζιά. Το νερό άρχισε να σχηματίζει ρυάκια στον δρόμο κι εμείς παρακολουθούσαμε την ευλογία της βροχής μέσα από τη μεγάλη τζαμαρία απολαμβάνοντας τον καφέ και τη δροσιά.

Στην παρέα μας προστέθηκε αυτή τη φορά ένα νέο πρόσωπο, η Χρυσάνθη, η νεοεκλεγμένη πρόεδρος του χωριού μας, που ζήτησε να μας συναντήσει. Ήξερε πόσο δραστήρια ήταν η παρέα μας, γνώριζε τη δυναμική παρουσία όλων μας στις πολιτιστικές εκδηλώσεις, σε φιλανθρωπικές και φυσιολατρικές δράσεις. Μέσα από τις κοινές μας δράσεις διατηρήσαμε τους δεσμούς μας στη μεγαλούπολη χρόνια ολόκληρα.

Έτσι, λίγο η βροχή λίγο η ατμόσφαιρα του μαγαζιού και τα αντικείμενα, μας έκαναν να αναπολήσουμε την παιδική μας ηλικία. Και δεν άργησε η κουβέντα να φτάσει στα χρόνια που ζούσαμε στο χωριό μας. Οι αναπνοές μας ήταν μια νοσταλγία εκείνων των χρόνων. Πό-

σο ευτυχισμένες ήμαστε με τα πιο απλά πράγματα και πόσο άλλαξαν οι συνήθειές μας στην μεγαλούπολη! Αναρωτιόμαστε τι ήταν αυτό που μας ανάγκασε να μεταναστεύσουμε αφήνοντας πίσω τα χωριά και τις περιουσίες μας! Πώς αντέχουμε να βλέπουμε έρημο τον τόπος μας; Η εύρεση εργασίας σε μια μεγαλούπολη; Αυτή είναι η μοναδική απάντηση;

Η Χρυσάνθη, η πρόεδρος, μας παρουσίασε τον τρόπο που θα μπορούσαμε να βοηθήσουμε την προσπάθεια ανάταξης του τόπου μας. Το κομμάτι που μας αναλογούσε ήταν η επαναλειτουργία του ανενεργού πολιτιστικού συλλόγου. Προτάθηκε μάλιστα να αναλάβουμε ρόλους, όπως εμείς συνηθίζουμε να κάνουμε στις εκδηλώσεις και τις κοινωνικές δράσεις που παίρναμε μέρος. Αυθόρμητα δεχτήκαμε!

Σ' εμένα και την Κάτια ανατέθηκε να πάμε στο χωριό για να βρούμε τα αρχεία του ανενεργού συλλόγου και κάποια ιστορικά στοιχεία της κοινότητάς μας για να τα παρουσιάσουμε ως πρόταση τον επόμενο μήνα, στο πανηγύρι του χωριού. Ευκαιρία να επισκεφτούμε το χωριό, βλέποντάς το με μια άλλη ματιά! Μια εξερεύνηση των αρχείων και ένα ταξίδι στον χρόνο. Με την άδεια της πρόεδρου για πρόσβαση στους χώρους της κοινότητας, όπου είχαν μαζέψει όλα εκείνα τα αντικείμενα που θεωρούσαν ότι θα ήταν χρήσιμα για μια μελλοντική παραδοσιακή έκθεση. Αμέσως ξεκινήσαμε να σχεδιάζουμε την επίσκεψή μας.

Ταξιδεύοντας για το χωριό

Ένα πρωινό ξεκινήσαμε. Επιλέξαμε να ταξιδέψουμε με το τρένο, την αγαπημένη συνήθεια των προγόνων μας. Η διαδρομή υπέροχη. Διασχίσαμε όλον τον κάμπο δίπλα από το ποτάμι κι έπειτα χαϊδέψαμε το βουνό με την πανέμορφη θέα. Μια διαδρομή μέσα στη φύση που δεν την αισθάνεσαι αν ακολουθήσεις τον αυτοκινητόδρομο. Τόση ομορφιά, τόσα χρώματα, τόσα αρώματα!

Οι μνήμες άρχισαν να ξεπροβάλλουν και να αναδιπλώνονται σιγά-σιγά στις σκέψεις μας. Οι σιδηροδρομικοί σταθμοί σε γειτονικά χωριά εγκαταλελειμμένοι. Σε κάποιους ούτε στάση πια. Λυπημένες πολύ για την ερήμωση, νιώσαμε μια μικρή ανακούφιση σκεπτόμενες ότι στο δικό μας χωριό θα μας καλωσορίσει η γραφική φιγούρα του σταθμάρχη. Ο σταθμός υπολειτουργεί δυστυχώς, αν και θα μπορούσε να συμβαίνει το αντίθετο, καθώς βρίσκεται σε κομβικό γεωγραφικό σημείο.

Φτάσαμε, λοιπόν, και ήταν η πρώτη φορά που λαχταρούσα να δω και να παρατηρήσω τα πάντα γύρω μου με κάθε λεπτομέρεια! Ξεκινήσαμε πεζή από τον γραφικό σιδηροδρομικό σταθμό με κατεύθυνση προς την πλατεία, έχοντας τεταμένη την προσοχή μας και παρατηρώντας την καθημερινότητα του χωριού.

Το χωριό μας βρίσκεται σε ένα ημιορεινό μέρος, βορειοδυτικά του νομού. Η φύση το πλούτισε απλόχερα. Χτισμένο σε έναν λόφο ανάμεσα σε τρεις εύφορους κάμπους που τους επισκιάζει ένα επιβλητικό βουνό. Συνδυάζει τον κάμπο με το υψόμετρο. Λίγα χιλιόμετρα ανατολικότερα ρέει ο ποταμός με τα καταπράσινα δέντρα. Έτσι συνυπάρχουν αρμονικά ο κάμπος, το βουνό και το νερό. Ο κα-

θένας εντυπωσιάζεται με τα χρώματα του γαλάζιου, του καφέ και του πράσινου. Όμορφα σπιτάκια οριοθετημένα για να εξυπηρετούν τις ανάγκες του κάθε νοικοκυριού. Κάποια χτισμένα το ένα δίπλα στο άλλο και κάποια απομακρυσμένα. Σαν να σε καλούνε να ανακαλύψεις τον λόγο που τα έχτισαν εκεί! Περιτριγυρισμένο από αμέτρητες διαδρομές για περιπατητές είτε προς το βουνό είτε προς το ποτάμι. Πινακίδες σήμανσης ελάχιστες έως ανύπαρκτες, πράγμα που σε μεταμορφώνει αυτόματα σε εξερευνητή της φύσης.

Σε ένα πλάτωμα δεσπόζει η εκκλησία του χωριού σε χρώμα λευκό, στεφανωμένη από τον τρούλο της και πάνω στον τρούλο ένας σταυρός πιο ψηλός από αυτόν. Σε οδηγεί εκεί ένα δρομάκι που, ενώ θα μπορούσε να είναι ευθύ, για κάποιο λόγο κάνει στροφές. Σαν τη ζωγραφιά ενός παιδιού!

Και αν δούμε όλη την εικόνα του χωριού από ψηλά, αυτό θα αντικρίσουμε. Μια εικόνα πανέμορφη. Κάποια κτίσματα προς τον κάμπο, τα περισσότερα στους πρόποδες του βουνού, πιο πέρα το ποτάμι, το τρένο που κάνει στάση στον σταθμό, πολύχρωμα χωράφια διαφόρων καλλιεργειών, οικόσιτα ζώα και αγροτικά μηχανήματα. Το μεγαλείο της απλότητας και της ομορφιάς του χωριού!

Κατά την διάρκεια της διαδρομής μας συναντήσαμε και το γήπεδο. Θυμάμαι πόσα παιδιά αθλούνταν εδώ, πόσες εκδηλώσεις γίνονταν! Και πόσος κόσμος υπήρχε! Τώρα έρημο και εγκαταλελειμμένο, με τις εστίες κατεστραμμένες και τη βλάστηση να το έχει μετατρέψει από αθλητική εγκατάσταση σε χέρσα έκταση.

Συνεχίσαμε στον κεντρικό δρόμο με την ανηφόρα. Εκεί τα σπίτια είναι περιποιημένα με όμορφες αυλές, λουλούδια και δέντρα κάθε είδους. Και οι κάτοικοι φιλόξενοι, όπως πάντα, να μας υποδέχονται. Σε αυτόν τον τόπο οι περισσότεροι είναι μεγάλης ηλικίας, και αυτό διότι οι νέοι κυνηγήσαμε αλλού τα όνειρά μας. Μέσα σε αυτούς εγκαταλεγόμαστε εγώ και η Κάτια. Φτάσαμε στο σπίτι των προγόνων μου, όπου θα αφήναμε τα πράγματά μας και θα μας φιλοξενούσε κατά την επίσκεψή μας στο χωριό.

Το σπίτι του παππού και της γιαγιάς μου

Φτάσαμε στο ξεχασμένο από τον χρόνο, αλλά καλά διατηρημένο σπίτι του παππού και της γιαγιάς μου. Ένα από τα πρώτα προσφυγικά σπίτια που άρχισε να χτίζεται το 1926 και τελείωσε πολλά χρόνια αργότερα.

Αρχικά διαρρύθμισαν το σπίτι με ένα δωμάτιο δεξιά και ένα αριστερά, ενώ στη μέση υπήρχε ο προθάλαμος με την εξώπορτα. Αργότερα το κτίσμα μεγάλωσε κι άλλο προς τα δεξιά με μια αποθήκη για τα καπνά που καλλιεργούσαν.

Όταν σταμάτησαν την καλλιέργεια, αποφάσισαν να μετατρέψουν και την αποθήκη σε μέρος του σπιτιού, σε ένα επιπλέον δωμάτιο, ενώ προέκτειναν την αυλή μέχρι τον δρόμο και έχτισαν κάθετα στη γωνία μια άλλη αυτόνομη αποθήκη, χωρισμένη σε δύο επιμέρους χώρους.

Το σπίτι, λοιπόν, του παππού και της γιαγιάς είναι μακρόστενο, με ξύλινη στέγη και κόκκινα κεραμίδια. Οι τοίχοι του είναι πλίθινοι και η βάση χτισμένη με μεγάλες πέτρες που τις κουβάλησε ο παππούς μου από το βουνό με το κάρο του. Στα στενά και ψηλά παράθυρα υπάρχουν ακόμη οι εσοχές από τις σιδερένιες βέργες, με τις οποίες τα ασφάλιζαν.

Τα δωμάτιά του είναι ευρύχωρα και φωτεινά. Όλα επικοινωνούν με εσωτερική πόρτα με το διπλανό του. Στη δεξιά πλευρά του σπιτιού, το τελευταίο δωμάτιο (η παλιά αποθήκη) έχει μετατραπεί σε κουζίνα και σε μπάνιο χωριστά. Τα παράθυρα όλων των χώρων του σπιτιού βλέπουν στο νότο, κατά την αυλή, αλλά και στον δρόμο δυτικά.

Η ευρύχωρη αυλή του ήταν κατάλληλη για να παίζουν τα αδέρφια μου ποδόσφαιρο. Κάτω από την κληματαριά υπάρχει το σιδερένιο αλέτρι που όργωνε με τα βόδια ο παππούς μου και κάποια τσουκάλια που μαγείρευε η γιαγιά μου. Όλα τα εργαλεία και τα αντικείμενα της αυλής θυμίζουν τους προγόνους μου.

Στους τοίχους κρέμονται παλιές, ασπρόμαυρες φωτογραφίες και μερικές έγχρωμες. Οι κουρτίνες είναι όλες υφαντές στον αργαλειό που είχε η γιαγιά μου στην παλιά αποθήκη. Στα αριστερά το υπνοδωμάτιο της γιαγιάς, του παππού και των παιδιών τους. Στα δεξιά του σπιτιού το καθιστικό με το τζάκι.

Απ' όλο το σπίτι εντυπωσιάζει περισσότερο το βασίλειο της γιαγιάς μου, η κουζίνα της. Από το ξύλινο ταβάνι κρέμονται ακόμη διάφορα αντικείμενα της ενασχόλησής της με το φαγητό της οικογένειας.

Οι τοίχοι είναι σχεδόν καλυμμένοι από διάφορα πιατικά, ταψιά και κουζινικά, με τα οποία πέρασε την περισσότερη ζωή της η αγαπημένη μου γιαγιά. Στο πάτωμα βλέπεις άδεια βαρέλια, τα οποία κάποτε ήταν γεμάτα με λάδι, ελιές, κρασί, τυριά, τουρσιά, αλεύρι, ζάχαρη.

Ό,τι κι αν της ζητούσα να μου μαγειρέψει, το έφτιαχνε αμέσως και ήταν μάλιστα πεντανόστιμο. Απ' όλα είχε η γιαγιά. Η κουζίνα της, βέβαια, δεν ήταν ηλεκτρική. Μαγείρευε με ξύλα και γι' αυτό το φαγητό της ήταν τόσο νόστιμο. Κάθε φορά που έμπαινα στην κουζίνα, ένιωθα πληθώρα μυρουδιών να με πλημμυρίζει.

Στην αυλή, η οποία ήταν προφυλαγμένη από την κοινή θέα, υπήρχε ο χτιστός φούρνος όπου έψηνε η γιαγιά μου το ψωμί και κάποια φαγητά. Αργότερα η αυλή φιλοξένησε έναν λαχανόκηπο που κύριο στοιχείο του ήταν η ευταξία και το μεράκι.

Κάθε φορά που πηγαίνω στο σπίτι των προγόνων μου στο χωριό, ανακαλύπτω και κάτι νέο. Μπορεί πια να μη ζει κανείς εκεί, όμως η παρουσία του παππού και της γιαγιάς είναι έντονη σε κάθε γωνιά του σπιτιού τους.

Η πορεία της ερήμωσης

Οι περισσότεροι κάτοικοι έφυγαν από το χωριό για να βρουν καλύτερη τύχη στη μεγαλούπολη και έγιναν ετεροδημότες. Κράτησαν τις αναμνήσεις της ζωής στο χωριό και έχασαν το βίωμά της. Η αστυφιλία, με τους ασφυκτικούς ρυθμούς της ζωής, τους αποξένωσε από την ιδιοκτησία τους στο χωριό, που αφέθηκε ανήμπορη στο χρόνο, με ασύμφορη πλέον την επισκευή και μοναδική διέξοδο την κατεδάφιση! Η ζωή στο χωριό δεν είχε μέλλον.

Αναρωτιέμαι ακόμα και σήμερα, γιατί έπρεπε να συμβιβαστούμε με την ζωή στη μεγαλούπολη ξεχνώντας ότι προερχόμαστε από το χωριό; Εμείς, όμως, αντιδράσαμε από την αρχή. Αγαπήσαμε τις ρίζες μας. Επισκευάσαμε τις ζημιές στο σπίτι και στον περίγυρο, το κρατήσαμε ζωντανό και το επισκεπτόμαστε τακτικά. Άλλοι, ακολουθώντας την εύκολη λύση, ισοπέδωσαν το πατρικό σπίτι και μαζί γκρέμισαν την ιστορία τους. Έργα και ημέρες του ΕΝΦΙΑ!

Εγώ ανήκω σε εκείνη την μερίδα ανθρώπων που θέλαμε να κρατήσουμε τους δεσμούς με την παράδοση, γιατί προσμέναμε μια ανάταση της ζωής στο χωριό. Να αποτελούσαμε μέρος αυτής της προσπάθειας για ευημερία, ανακτώντας συνήθειες των προγόνων μας, αναζητώντας μια ήσυχη και ποιοτική ζωή.

Γιατί να ερημώσει ο τόπος μας; Ίσως κάποιοι να το επιδίωξαν, ίσως τα ερεθίσματα από την καλοπέραση, ίσως ο δρόμος που μας μάθαινε να ακολουθούμε να μη συμβάδιζε με τη ζωή στο χωριό. Ίσως κάποιοι μέσα από την κοινωνία να επιδιώκουν να οδηγούμε σε αυτό και να θέλουν να λησμονούμε την γνώση που μας μετέφεραν οι πρόγονοί μας, και έτσι να χάνουμε την πολιτιστική μας κληρονομιά.

Στην Κοινότητα

Έπειτα από αυτήν την ευχάριστη ανάπαυλα στο σπίτι του παππού πήραμε τον δρόμο προς την Κοινότητα. Και να μπροστά μας το πετρόχτιστο σχολείο. Εδώ που έμαθα να διαβάζω, εδώ που έγιναν τα πρώτα βήματα της κοινωνικοποίησης μου.

Αποτελείται από δύο κτίρια, ένα του νηπιαγωγείου και ένα του δημοτικού με κοινή αυλή. Υπάρχουν ακόμη οι βρύσες, τα παγκάκια και υπολείμματα από το γηπεδάκι που μια γινόταν ποδοσφαίρου, μια μπάσκετ και μια βόλει. Δεν λειτουργεί πια το σχολείο, δεν υπάρχουν παιδιά αυτής της ηλικίας για να φοιτήσουν. Τα πέντε παιδιά που ζούνε στο χωριό πηγαίνουν σε γυμνάσιο και λύκειο που βρίσκεται είκοσι χιλιόμετρα μακριά.

Περάσαμε δίπλα από το γραφικό καφεενεδάκι με τους γέροντες θαμώνες του, όσοι απέμειναν και δεν αποχωρίζονται τις ρίζες τους και τον τόπο των προγόνων τους. Μείνανε πιστοί στις συνήθειές τους κάτω από τα αιωνόβια πλατάνια. Απέναντι δεσπόζει το άγαλμα ενός πολεμιστή ήρωα, εις μνήμην όλων εκείνων που θυσιάστηκαν στα χρόνια της απελευθέρωσης πριν από έναν αιώνα.

Φτάσαμε στο κτίριο της κοινότητας. Ένα διώροφο κτίριο διατηρημένο, μιας άλλης εποχής. Εντυπωσίαζε πάντοτε τους επισκέπτες, γιατί ήταν το σπίτι μιας ευκατάστατης οικογένειας, που μετανάστευσε με τον εμφύλιο. Αφού δεν υπήρχαν κληρονόμοι να διεκδικήσουν το σπίτι, πέρασε στη δικαιοδοσία της κοινότητας.

Δεν είχα ποτέ άλλοτε την ευκαιρία να μπω στα «άδυτα» της κοινότητας. Ίσως ήμουν μικρή και πέραν των ενδιαφερόντων μου. Τώρα όμως νιώθω περιέργεια γι' αυτό το «αξιθέατο». Στο ισόγειο φιλο-

ξενούνται τα γραφεία, ένα για τον πρόεδρο και ένα για τον γραμματέα, και μια μεγάλη σάλα για τους επισκέπτες. Μας περίμενε η πρόεδρος να μας δώσει τα κλειδιά.

Από το παραδοσιακό κτίριο εστίασαμε κυρίως στη σοφίτα. Εκεί ήταν η αποθήκη και το αρχείο. Όμως το φως που έμπαινε λιγοστό. Λίγα και μικρά τα παράθυρα. Ήταν χωρισμένη σε δύο μέρη. Στα δεξιά υπήρχαν κατασκευές με ράφια, που ήταν γεμάτα με φακέλους. Αριστερά υπήρχαν χαρτόκουτα. Πολλά τέτοια. Και κάποια έπιπλα και αντικείμενα. Στη μέση ακριβώς, κάτω από το κεντρικό παράθυρο, υπήρχε ένα παλαιό ξύλινο γραφείο.

Σκεφτόμουν από πού να αρχίσουμε. Η Κάτια, ως υπεύθυνη της βιβλιοθήκης, έτρεξε προς τους φακέλους. κι εγώ πλησίασα το μέρος με τις κούτες και τα έπιπλα. Ήταν, μπορώ να πω, αρκετά συμμαζεμένα αλλά σκονισμένα. Η σκόνη, που πρόδιδε απραξία και έλλειψη ενδιαφέροντος, είχε σκεπάσει όλα τα αντικείμενα. Παρατήρησα και δύο θρανία ξύλινα. Εκείνα τα παλαιά, με ενσωματωμένο κάθισμα, για να κάθονται δύο ή και τρία σχολιαρούδια. Βαμμένα με πράσινο σκούρο χρώμα, μα η μπογιά είχε ξεθωριάσει αρκετά. Χαραγμένα σε όλη την επιφάνειά τους. Από κάποια σκαλισμένα γράμματα που διέκρινα κατάλαβα ότι δήλωναν αγάπη μεταξύ αγοριού και κοριτσιού. Άραγε πώς να εξελίχτηκε; Πρόλαβα κι εγώ αυτά τα θρανία. Άβολα αρκετά, αφού δεν είχαν στήριγμα για την πλάτη και με δυσκόλευαν.

Πάνω σε αυτά τα θρανία υπήρχαν κάτι κούτες. Ανοίγω την πρώτη. Ήταν όλα τα είδη που διέθετε το σχολείο από τα πολύ παλιά χρόνια. Αυτό που ξεχώρισα αμέσως ήταν το κουδούνι. Μπρούτζινο με ξύλινη λαβή. Άρχισα να το κουνάω. Ο ήχος του δυνατός απέσπασε την προσοχή της Κάτιας, η οποία αμίλητη είχε απορροφηθεί στα έγγραφα.

—Το θυμάσαι, Κάτια; τη ρωτάω.

—Φυσικά Ρένα, μου λέει, ήταν ο «κώδωνας του κινδύνου» για μένα. Κάθε φορά που χτυπούσε έπρεπε να εγκλωβιστώ στους τέσσερις τοίχους της αίθουσας.

Ναι, έτσι ήταν. Ήμαστε ελεύθερα πνεύματα. Αν και η γνώση ήταν πρωταρχικό μέλημά μας, η αυστηρότητα και το τυπικό της τάξης ήταν δεσμευτικά. Στο ίδιο κουτί υπήρχαν χάρακες, κιμωλίες, γεωμετρικά σχήματα, ακόμα και τα σφουγγάρια του πίνακα. Εκεί που είχα χαθεί στις αναμνήσεις με φωνάζει η Κάτια να πάω κοντά της.

—Το ξέρεις, μου λέει, ότι στο χωριό το 1951 έμεναν 1.567 κάτοικοι; Πού πήγαν όλοι αυτοί; Τώρα με το ζόρι φτάνουν τους 150. Γιατί έφυγαν; Από τότε, δυστυχώς, άρχισε να μειώνεται ο πληθυσμός. Κάθε δεκαετία που περνούσε η μείωση ήταν αισθητή. Όμως μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο έφυγαν μαζικά μετανάστευσαν στη μεγαλούπολη και στο εξωτερικό.

Έβλεπα στα μάτια της μια δίψα για να μάθει περισσότερα. Χώθηκε ξανά μέσα στα ράφια και άνοιγε φακέλους με μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Άρχισα να ψάχνω και εγώ μαζί της. Αναζητούσαμε οτιδήποτε σχετικό, ώστε να μας κατευθύνει και να στηρίξει τον σχεδιασμό για την άμεση επαναλειτουργία του τοπικού συλλόγου.

Οι υπόλοιπες της παρέας θα πήγαιναν στο πρωτοδικείο και θα σχεδίαζαν την σύννομη διαδικασία εκλογής του πρώτου, μετά από χρόνια, διοικητικού συμβουλίου. Βγάλαμε στον διάδρομο τα περισσότερα κιβώτια και κρατούσαμε σημειώσεις για το υλικό. Τα περισσότερα ήταν έγγραφα του συλλόγου, φωτογραφίες και αντικείμενα.

Πλέον η πρόσβαση στο βάθος της σοφίτας ήταν πιο εύκολη και εκεί βρήκαμε καλά κρυμμένο ένα παλιό ξύλινο μπαούλο. Με δυσκολία το φέραμε στο κέντρο του δωματίου, όντας αρκετά βαρύ και ογκώδες. Ήταν κλειδωμένο, όμως με μια βίαιη κίνηση του ποδιού, κλωτσιά θα την αποκαλούσε ο γιος μου που ασχολείται με το ποδόσφαιρο, το μπαούλο άνοιξε αμέσως, επειδή ο χρόνος είχε φάει το ξύλο. Ανοίγοντάς το είναι σαν να ανοίξαμε το σεντούκι των αναμνήσεων.

Διακόψαμε προσωρινά τις έρευνές μας και τον ειρμό των σκέψεών μας για να κάνουμε ένα διάλειμμα.

Το ευχάριστο διάλειμμα

Θελήσαμε να επισκεφτούμε το καφενεδάκι του χωριού, να ξαποστάσουμε από το ταξίδι των αναμνήσεων και να πιούμε έναν καφέ παρέα με τους γέροντες, τους καθημερινούς του θαμώνες. Σκεφτήκαμε να αναμειχτούμε μαζί τους και να λύσουμε τις απορίες μας κυρίως για τις ασχολίες των κατοίκων, την παραγωγή και την διάθεση των προϊόντων, το εμπόριο και ό,τι άλλο θα μας εξιστορούσαν από τα μυστικά του παρελθόντος και της καθημερινής τους ζωής.

Στο καφενεδάκι, λοιπόν, συναντήσαμε μερικές γνώριμες φιγούρες. Αναγνώρισα δυο θείους μου και καθίσαμε μαζί τους. Προηγήθηκαν τα καλωσορίσματα και τα κεράσματα. Πάντα φιλόξενοι, όπως τους θυμόμουν. Άνθρωποι κουρασμένοι. Τα πρόσωπά τους τα είχε σμιλεύσει ο ήλιος, ο αγέρας, το κρύο. Τα χέρια τους άγρια και χοντρά, έτσι όπως πρέπει να είναι τα χέρια των δαμαστών της γης. Υπερήφανοι για ό,τι είχαν καταφέρει. Αγωνιστές που δεν παράτησαν ποτέ αυτόν τον τόπο που αγάπησαν.

Χωρίς να χάσουμε άλλο χρόνο εξηγήσαμε τον λόγο της επίσκεψής μας στο χωριό, για να μην παραξενευτούν με όλα αυτά που θα ρωτούσαμε και θέλαμε να μάθουμε. Σε λίγο μαζεύτηκαν όλοι γύρω μας και άρχισαν να μας μιλάνε. Ξυπνήσαμε τις αναμνήσεις τους. Ακούγαμε επανειλημμένα τη λέξη «Θυμάσαι;». Και θυμούνταν όλοι. Τα πάντα. Και εμείς γίναμε σφουγγάρια. Απορροφούσαμε κάθε λέξη, κάθε πρόταση, κάθε γκριμάτσα του προσώπου τους. Η διήγησή τους ήταν ωσάν του παππού μου, σαν παραμύθι.

Μας καθήλωσε ο τρόπος τους. Κρατούσαμε σημειώσεις, όπως στο

σχολείο και το πανεπιστήμιο. Νιώσαμε και λίγο ως ερευνητές που αναζητούσαμε την αλήθεια. Σαν να μας περίμεναν για να τα πουν. Οι περιγραφές τους τόσο ζωντανές και λεπτομερείς που γίνονταν εικόνες στο μυαλό μας.

Ό,τι είναι χαραγμένο στην μνήμη δεν ξεθωριάζει, δε χάνεται, δεν αλλοιώνεται. Έτσι τα ευρήματά μας και οι αφηγήσεις μάς οδήγησαν σιγά-σιγά στη σύνθεση της εικόνας του χωριού του περασμένου αιώνα. Οι διηγήσεις από τα γεροντάκια ήταν τόσο ενδιαφέρουσες, τόσο λεπτομερείς που μας συνεπήραν...

Όμως η ώρα πέρασε γι' αυτούς. Ήταν αργά το μεσημέρι και οι σύζυγοί τους θα ανησυχούσαν. Ευτυχώς η καμπάνα της εκκλησίας χτύπησε σαν ξυπνητήρι, που μας έφερε πίσω στην δική μας εποχή. Ευχαριστήσαμε τους θείους μου για τον καφέ και τους ουζομεζέδες, αλλά κυρίως επειδή μας άνοιξαν την ψυχή τους και μας διηγήθηκαν τα ωραία και τα άσχημα μιας εποχής που σημάδεψε την πορεία του τόπου και των ανθρώπων του.

Με την Κάτια επιστρέψαμε στην Κοινότητα. Είχαν μείνει μερικοί φάκελοι ακόμη που θέλαμε να κοιτάξουμε. Έκπληττες μείναμε όταν εκεί μας περίμενε μια γυναίκα μεγάλης ηλικίας, γύρω στα ογδόντα, καλοστεκούμενη και αρκετά μοντέρνα για την ηλικία της.

Μας συστήθηκε ως κυρία Αρετή, η οποία διατέλεσε γραμματέας μιας σημαντικής οικογένειας του χωριού, ένα είδος διαχειρίστριας θα λέγαμε στην σημερινή εποχή. Η δουλειά της ήταν να αρχειοθετεί στο σπίτι, το πατρικό της οικογένειας, όλα τα έγγραφα, τα συμβόλαια και τις συμφωνίες. Επίσημα και ανεπίσημα. Να κρατάει αρχείο με αυστηρή χρονολογική σειρά. Επόμενο ήταν να έχει διαβάσει κάθε χαρτί που ερχόταν στα χέρια της. Έτσι ήξερε πολύ καλά κάποιες περιπτώσεις, κάποιες καταστάσεις που επηρέασαν την πορεία του χωριού μας.

Η επίσκεψή μας έγινε γρήγορα γνωστή και η κυρία Αρετή ήρθε να μας βοηθήσει στην έρευνά μας με μερικά αρχεία που είχε στην κατοχή της. Μας έδωσε αρκετούς φακέλους και φωτογραφίες, από τους οποίους ο ένας έγραφε πάνω την λέξη σύλλογος.

Μερικές φορές, σκεφτόμουν, είναι καλύτερα να περιμένεις να έρθουν όλα έτοιμα στα χέρια σου. Άλλες, ψάχνεις και ψάχνεις αλλά δε βρίσκεις άκρη. Πεπρωμένο το λέω εγώ. Η κυρία Αρετή, αφού την ευχαριστήσαμε, μας αποχαιρέτησε και εμείς συνεχίσαμε το ταξίδι των αναμνήσεων...

Περασμένα μεγαλεία

Αυτοί οι άνθρωποι, σε αυτό τον υπέροχο τόπο, οι γηγενείς ντόπιοι κάτοικοι αλλά και οι πρόσφυγες Θρακιώτες, αντιλήφθηκαν νωρίς ότι η μοναδική πηγή εσόδων για τη βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου (οικονομικού και κοινωνικού) ήταν άρρηκτα συνδεδεμένη με την εκμετάλλευση της γης, η οποία με την σειρά της τους αντάμειβε με όλα τα αναγκαία αγαθά και δημιουργούσε τις προϋποθέσεις για οικονομική ευημερία στο νοικοκυριό τους και σ' όλη την κοινότητα.

Το χωριό μπορεί να είναι χτισμένο στους πρόποδες του λόφου, αλλά λόγω της μορφολογίας του εδάφους είναι πολύ εύκολη η πρόσβαση στην καλλιεργήσιμη γη. Η γεωργία και η κτηνοτροφία άνθιζαν, δίνοντας απασχόληση σε όλα τα μέλη της οικογένειας με ξεχωριστό ρόλο του καθενός στην οικιακή οικονομία.

Κυρίαρχη παραγωγή αποτελούσε η καλλιέργεια του καπνού, που μάλιστα έδινε προϊόν άριστης ποιότητας. Οι σταθερής αξίας καλλιέργειες δημητριακών και καλαμποκιού ήταν ορατές σε όλο το αγρόκτημα του χωριού. Αργότερα εμφανίστηκε η πανέμορφη καλλιέργεια ηλίανθου, ενώ δεν έλειπαν κατά καιρούς δυναμικές καλλιέργειες όπως το σουσάμι, τα φασόλια, τα ρεβίθια, οι πατάτες και οι φακές. Σε μικρότερη κλίμακα συναντούσες τριφύλλια και αμπελώνες, με τα παράγωγα των τελευταίων το κρασί και το τσίπουρο.

Η γεωργία συνετέλεσε ώστε το κάθε νοικοκυριό να αναπτύξει την οικονομική του ευρωστία. Σημαντική ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος έδινε η οικοτεχνία, η παραγωγή αγαθών στο σπίτι, τα οποία προορίζονταν για τις ανάγκες της οικογένειας. Τέτοια ήταν η

φροντίδα μικρών οικόσιτων ζώων όπως κότες, πάπιες, κουνέλια, η μελισσοκομία, η διατήρηση κήπου για την παραγωγή κηπευτικών προϊόντων και φρέσκων λαχανικών (αγγουράκια, ντομάτες, μελιτζάνες, πιπεριές, μπάμιες, κολοκυθάκια, φασολάκια, πράσα, λάχανα, σκόρδα, κρεμμύδια).

Σε κάθε σπίτι του χωριού υπήρχε η τεχνογνωσία για την παρασκευή ψωμιού και ζυμαρικών (χειροποίητα μακαρόνια, φιδές, τρίλεπτες λωρίδες ζυμάρι με γάλα - οι λεγόμενες χυλοπίτες - και τραχανάς). Αργότερα αναπτύχθηκε η τεχνογνωσία του θερμοκηπίου, που απέδιδε κηπευτικά προϊόντα νωρίτερα από την κανονική τους περίοδο.

Εξ αιτίας του υψομέτρου και της ύπαρξης του βουνού αναπτύχθηκε και η κτηνοτροφία (αγελάδες, πρόβατα, κατσίκες) με την παραγωγή γάλακτος και τη διάθεσή του στις μεγάλες γαλακτοβιομηχανίες της ευρύτερης περιοχής και με την πώληση των οικόσιτων ζώων στην αγορά κρέατος, ενισχύοντας έτσι το εισόδημα του νοικοκυριού.

Η ενασχόληση με την κύρια δραστηριότητα του πρωτογενούς παραγωγικού τομέα συνετέλεσε στην οικονομική άνθιση, στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, καθιστώντας αναγκαία την ύπαρξη διαφόρων επαγγελματιών, όπως ο χτίστης, ο σιδεράς, ο επιπλοποιός, ο ράφτης, ο καφετζής, ο κουρέας, ο χασάπης, ο τσαγκάρης, ο εργάτης, ο οικοδόμος, ο καλουπατζής, ο σιδεράς, ο σοβατζής, ο ελαιοχρωματιστής, ο ηλεκτρολόγος, ο υδραυλικός, ο ταξιτζής. Ορισμένοι μάλιστα από αυτούς έπαψαν να έχουν ως κύρια πηγή εσόδων τον πρωτογενή τομέα και βασίστηκαν στο επάγγελμά τους, θέτοντας σε συμπληρωματικό ρόλο το εισόδημα που προερχόταν από την γεωργία και την κτηνοτροφία.

Παράλληλα, σε αυτές τις κατηγορίες επαγγελματιών στον τόπο μας εμφανίστηκε και μια τρίτη κατηγορία που έδινε σημαντική πνοή στην οικονομική ζωή του χωριού μας. Ήταν αυτοί που απασχολήθηκαν στον δημόσιο τομέα: Σιδηρόδρομος, Ταχυδρομείο, Τηλεφωνείο, Αστυνομία, Πυροσβεστική, Συνοριοφυλακή.

Ανά περιόδους τα προϊόντα, γεωργικά και κτηνοτροφικά, πωλού-

νταν σε άλλα μέρη και διαφήμιζαν με την άριστη ποιότητά τους τον τόπο μας. Ο καπνός, το γάλα, το κρέας, το μέλι, τα κηπευτικά, τα σιτηρά και το καλαμπόκι ήταν ανταγωνιστικά στις αγορές της Βόρειας Ελλάδας. Οι παραγωγοί διέθεταν την παραγωγή τους σε εμπόρους και μέρος της το κρατούσαν για τις δικές τους ανάγκες, για τροφή των ζώων τους και για το σπόρο της επόμενης χρονιάς.

Η οικονομική πρακτική της οικογένειας αποσκοπούσε στην ικανοποίηση των τρεχουσών αναγκών και τη βελτίωση του βιοτικού της επιπέδου, γι' αυτό και προνοούσαν πάντα να αποταμιεύουν μέρος του εισοδήματός τους, με σκοπό την ικανοποίηση μελλοντικών αναγκών, εκτάκτων περιστατικών της ζωής, αλλά και για αύξηση της κτηματικής περιουσίας ή την αγορά ζώων για τις γεωργικές εργασίες ως επένδυση.

Η καθημερινή ζωή των χωριανών μου δεν ήταν μόνο εργασία. Είχαν και την ψυχαγωγία στη ζωή τους. Οι άνδρες συνήθιζαν να επισκέπτονται το καφενείο του χωριού, ενώ οι γυναίκες τα βράδια του χειμώνα αντάλλασσαν επισκέψεις σε φιλικά ή συγγενικά πρόσωπα και τα απογεύματα του καλοκαιριού κάθονταν σε ομάδες έξω από τα σπίτια τους. Σημαντικό είδος ψυχαγωγίας που συνδεόταν με τη θρησκευτικότητα των κατοίκων, ήταν τα πανηγύρια.

Η ψυχαγωγία βοηθούσε στη διακίνηση του χρήματος στην κοινότητα ή σε γειτονικές κοινότητες. Η οικονομική άνεση έστρεψε το ενδιαφέρον των κατοίκων προς την αγορά οχημάτων για τη διευκόλυνση της εργασίας τους και των μετακινήσεών τους. Πραγματικά κατά την διάρκεια των δεκαετιών '70 και '80 η οικονομική ζωή του χωριού μας βρισκόταν στο ζενίθ.

Τα παιδιά όλων των οικογενειών πήγαιναν στο σχολείο. Λειτουργούσε νηπιαγωγείο και τριτάξιο δημοτικό σχολείο. Αν και τα παιδιά ασχολούνταν από πολύ μικρά με τις αγροτικές ή επαγγελματικές ασχολίες των γονιών τους, δεν αμελούσαν να πηγαίνουν στο σχολείο, «να μάθουν πέντε γράμματα» όπως έλεγαν, για ένα καλύτερο αύριο. Πρωί στο σχολείο και μετά στο χωράφι, στα ζώα και στις καθημερινές δουλειές του σπιτιού.

Τα αγόρια ακολουθούσαν τους πατεράδες και τα κορίτσια συνήθως έμεναν στο σπίτι για να προσέχουν πότε θα ψηθεί το ψωμί, να συγυρίσουν, να μαγειρέψουν ή να προσέχουν τα μικρότερα αδέρφια τους. Χρόνος για παιχνίδι και ανεμελιά ελάχιστος αλλά τόσο ουσιαστικός. Ευτυχώς που οι ώρες του σχολείου περιλάμβαναν παιχνίδια την ώρα της γυμναστικής και στα διαλείμματα. Κατάκοπα έπεφταν για ύπνο, να ξεκουραστούν και να ξεκινήσουν με όρεξη το πρωί. Γλυκές αναμνήσεις που η σημερινή γενιά δεν γνωρίζει ή δεν την αφήνουν να γνωρίσει.

Κατιούσα πορεία

Εδώ θα αναρωτηθεί κάποιος γιατί, ενώ είχε τόσο καλές προϋποθέσεις, να φτάσει το χωριό να καταστεί «φάντασμα» με αρνητικό συντελεστή ανάπτυξης και ελάχιστους κατοίκους;

Ο κύριος λόγος που οδήγησε σε φθίνουσα πορεία τον τόπο μας ήταν η αστυφιλία. Όπως σε όλα τα χωριά της ελληνικής υπαίθρου, έτσι και στο δικό μας, η μάστιγα αυτή –ως μόδα– επηρέασε σημαντικά και το δικό μας. Καθώς η οικονομική κατάσταση ήταν τέτοια που θα μπορούσε η οικογένεια να ανταπεξέλθει στα έξοδα των παιδιών, όλο και περισσότεροι νέοι και νέες επιλέγαμε να σπουδάσουμε στα Πανεπιστήμια για να ξεφύγουμε από την αγροτική ζωή της υπαίθρου, αφήνοντας πίσω μας τούς γονείς να συνεχίζουν μόνοι τις εργασίες τους.

Οι κάτοικοι πήραμε τον δρόμο προς τις πόλεις αναζητώντας καλύτερη δουλειά ή διορισμό στο δημόσιο, καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και ένα δικό μας σπίτι που λεγόταν πια διαμέρισμα. Ο στόχος των ημιμαθών αγροτικών οικογενειών! Αυτό είχε ως απόρροια τη σταδιακή ερήμωση του χωριού μας και των παραμεθόριων περιοχών, εκεί δηλαδή που είναι περισσότερο αναγκαία η παρουσία πληθυσμού. Η απουσία των νέων μας από το χωριό έφερε μια ασυνέχεια στη μετάδοση και διατήρηση των πολιτιστικών μας στοιχείων, των εθίμων, των παραδόσεών μας.

Η αστυφιλία είμαι βέβαιη ότι θα μπορούσε να αναστραφεί ανακόπτοντας τις τάσεις φυγής και δημιουργώντας συνθήκες προσέλκυσης νέων κατοίκων. Εδώ η πολιτεία καλείται να παρέχει κίνητρα σε ιδιώτες για τη δημιουργία μονάδων επεξεργασίας της αγροτικής

παραγωγής, ευκαιρίες εργασίας και ενίσχυσης του εναλλακτικού τουρισμού. Κίνητρα σε πολίτες των πόλεων να μετοικήσουν σε ακριτικές περιοχές, όπως φοροαπαλλαγές, παραχώρηση καλλιεργήσιμης γης και έτοιμες κατοικίες. Να δοθεί η ευκαιρία στους νέους ανθρώπους να γνωρίσουν και να εκτιμήσουν την ιδιαίτερη ποιότητα ζωής που μπορούν να τους προσφέρουν τα μικρά χωριά, όπως η επαφή με το φυσικό περιβάλλον, η απουσία των αστικών κτισμάτων και του κυκλοφοριακού χάους, οι μικρότερες αποστάσεις και η σαφώς λιγότερη ένταση στις καθημερινές τους σχέσεις.

Στους έντονους ρυθμούς της μεγαλούπολης μία μικρή μερίδα ατόμων, όταν διέκρινε τον κίνδυνο της προσωπικής αποτυχίας και το υπερβολικό κόστος της ζωής, σκέφτηκε να επιστρέψει στο χωριό. Ήταν άνθρωποι που, ενώ είχαν εργασία, κατέληξαν στην ανεργία και την απραξία. Πολλοί λοιπόν θυμήθηκαν από πού κατάγονται, πως δεν γεννήθηκαν σε τσιμεντούπολη, αλλά εκεί όπου ανθίζουν δέντρα και λουλούδια. Κάποιοι γύρισαν σε πατροπαράδοτες ασχολίες στον τόπο καταγωγής τους, κτηνοτροφία, γεωργικές καλλιέργειες, εμπόριο, ασχολίες που θα τους οδηγούσαν μακριά από την παρανοϊκή πραγματικότητα της μεγαλούπολης. «Αν αυτή η επιλογή τελικά οδηγήσει σε καλό δρόμο, θα φανεί στο εγγύς μέλλον», είχε πει η πρόεδρος του χωριού μας στη συνάντησή μας.

Η Οικογένεια

Η οικογένεια του κυρ Μανώλη –γηγενείς ντόπιοι– ασχολούνταν με την γεωργία και την κτηνοτροφία. Στην δεκαετία του 1960 ο κυρ Μανώλης ζούσε στο χωριό με τη σύζυγό του και τα τέσσερα παιδιά, αγόρια όλα.

Ήταν ένας άνθρωπος ευγενικός και χαμογελαστός. Το ανάστημά του, η κορμοστασιά του και η προσεγμένη ενδυμασία του τον έκαναν αντικείμενο θαυμασμού από τους υπόλοιπους. Τον θαύμαζαν, επίσης, επειδή φρόντιζε για την οικογένειά του και ιδιαιτέρως για το μέλλον των παιδιών του.

Φρόντιζε και για τους συγχωριανούς του. Έπαιρνε στη δούλεψή του ανθρώπους με οικονομικές δυσκολίες. Έδινε κάποια από τα πολλά αγροτεμάχια που είχε στην κατοχή του σε νέους που ήθελαν να δουλέψουν. Ήταν φιλότιμος, φιλότιμος και καλοσυνάτος. Άνθρωπος του Θεού! Γι' αυτό και η ζωή τον αντάμειψε. Τα παιδιά του, όμως, ο Δημητρός, ο Αγαθοκλής, ο Θρασύβουλος και ο Διονύσιος, χάραξαν τον δικό τους ξεχωριστό δρόμο. Δεν έμοιασαν σε τίποτε τον γονιό τους.

Ο πατέρας τους έφυγε νωρίς από τη ζωή και τα αγόρια έμειναν ορφανά με τη μητέρα τους. Ωστόσο, άφησε μεγάλη περιουσία και όνομα στο χωριό. Όλοι τον θυμούνταν με ευγνωμοσύνη και μακάριζαν τους απογόνους του.

Δυστυχώς, όπως έδειξε η ζωή, έπεσαν έξω όλοι τους, γιατί τα τέσσερα παιδιά του κατάφεραν να σβήσουν από τη μνήμη των συγχωριανών τους το όνομα του κυρ Μανώλη: «Από αγκάθι βγαίνει ρόδο και από ρόδο βγαίνουνε αγκάθια».

Ο μεγαλοκτηματίας (Δημητρός)

Ο μεγαλύτερος γιος, ο Δημητρός, ήταν ευγενικός, επιβλητικός στην όψη, ψηλός και καλοντυμένος με λευκά μαλλιά από μικρός. Ένα δραστήριο άτομο με μεγάλη πονηριά. Ήθελε να τα έχει καλά με όλους. Υποδυόταν, αλίμονο, πως τον ενδιέφερε η ευημερία των συγχωριανών του.

Ο πατέρας του είχε εργάτες για τις βαριές και δύσκολες εργασίες. Έτσι δεν χρειαζόταν να μοχθήσει πολύ. Καλομαθημένος ο Δημητρός βολεύτηκε στις ανέσεις που του πρόσφεραν οι οικονομικές απολαβές της οικογένειάς του. Αχόρταγος και άπληστος, όμως, αναζητούσε περισσότερες. Την προσωπική του επιτυχία τη στήριξε στις πλάτες των άλλων και εις βάρος των άλλων. Η έννοια «τιμή» ήταν γι' αυτόν μόνο χρηματική.

Ο Δημητρός είχε την τύχη να «διοριστεί» ως ελεγκτής καπνού της περιοχής. Η περιοχή μας φημιζόταν για την καλλιέργεια του καπνού και η βαθμολόγηση των ποσοτήτων απαιτούσε μεγάλη υπευθυνότητα. Ο ποιοτικός ελεγκτής ήταν επιφορτισμένος με την κατηγοριοποίηση του καπνού.

Ο Δημητρός, έχοντας τέτοια εξουσία στα χέρια του, γρήγορα εξελίχθηκε σε «προύχοντα» της περιοχής, χωρίς την εντιμότητα που χαρακτήριζε τον πατέρα του. Σκοπός του ήταν η προσωπική επιτυχία, καταπατώντας τα δικαιώματα των άλλων. Έτσι ξεκίνησε να κατατάσσει τα καπνά της οικογένειάς του, καθώς επίσης και κάποιων που συμπαθούσε, των αυλικών του, στην ανώτερη κατηγορία. Οι υπόλοιποι συγχωριανοί βλέπανε τους κόπους τους, το προϊόν τους το οποίο ήταν άριστο, να κατατάσσεται σε χαμηλότερη κατηγορία

χάνοντας έτσι πολλά χρήματα. Οι έμποροι, χαρούμενοι για την απόκτηση αρίστου προϊόντος σε χαμηλότερη τιμή, προσέφεραν στον Δημητρό επί πλέον χρήματα, κάτι σαν μπόνους, δημιουργώντας κέρδος για τον Δημητρό και επιπρόσθετο κίνητρο για την συνέχιση του «κοινωνικού» έργου του.

Με αυτόν τον τρόπο ενισχύθηκε η θέση του Δημητρού, αφού αυτός «καθόριζε» το εισόδημα των συγχωριανών του. Οι φτωχότερες οικογένειες περίμεναν μάταια από αυτόν μια καλή αξιολόγηση για να βελτιώσουν το εισόδημά τους και να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις και τα δάνεια. Δεν ανήκαν όμως στην «αυλή» του.

Το φερέγγυο για τους εμπόρους πρόσωπό του έφερε τον Δημητρό σε περίοπτη θέση, ώστε τον διόρισαν ως αντιπρόσωπό τους για την συλλογή και των σιτηρών και του καλαμποκιού της περιοχής. Ο Δημητρός ενεργούσε με τον ίδιο τρόπο και πάντα προς όφελος του ιδίου και των εμπόρων. Κατόπιν οδηγίας του οι αυλικοί του παρήγαν μαλακό σιτάρι, με μεγαλύτερη απόδοση ανά στρέμμα, ενώ στην δήλωση της επιδότησης αναγραφόταν ως σκληρό, γιατί είχε μεγαλύτερη επιδότηση και μετά το θέρος τα χωράφια οργώνονταν για να σβηστούν τα ίχνη της παρανομίας.

Ο Δημητρός έφτασε να έχει απολαβές μεγαλύτερες από τους εμπόρους. Η «διάθεσή» του στην τιμολόγηση των προϊόντων ρύθμιζε την οικονομική ζωή των νοικοκυραίων μας! Ο ίδιος πληροφορούνταν από άτομα εντός του «συστήματος» ποια κτήματα δεν καλλιεργούνταν, τα δήλωνε ο ίδιος δήθεν ως ενοικιαζόμενα και εισέπραττε επιπλέον επιδοτήσεις, δίνοντας ένα μικρό ποσό στους εργάτες του που τα καλλιεργούσαν!

Το μειωμένο εισόδημα έκανε κάποιες οικογένειες να μετακομίσουν στη μεγαλούπολη για να βρουν δουλειά σε εργοστάσια. Με το ενοίκιο από τα κτήματά τους ξεπλήρωναν σιγά-σιγά τα χρέη τους στις τράπεζες. Ενοικιαστής των κτημάτων αυτών ήταν, ποιος άλλος, ο Δημητρός! Πρόθυμα βοηθούσε τους συγχωριανούς του να βρουν εργασία στα εργοστάσια μέσω των εμπόρων που εξυπηρετούσε. Δούναι και λαβείν!

Ο Δημητρός ονειρευόταν να μονοπωλήσει την περιοχή, να έχει υπό την κατοχή του τους τρεις εύφορους κάμπους. Ένα σύγχρονο τσιφλίκι στα χέρια του (επί τουρκοκρατίας το χωριό μας ήταν το τσιφλίκι ενός αγά!), κάτι που σχεδόν το κατάφερε αδικώντας τους συγχωριανούς και καταπατώντας τα δικαιώματά τους.

Ο πολιτικός (Αγαθοκλής)

Ο δεύτερος στην ηλικία γιος της οικογένειας του κυρ Μανώλη ήταν ο Αγαθοκλής. Ετούτος είχε άλλο σουλούπι. Κοντύτερος στο ανάστημα και αρκετά αδύνατος. Τα μαλλιά του ήταν μαύρα και τόσο κατσαρά που για να τα τιθασέψει έβαζε κερί. Το αποτέλεσμα; Σαν να «τον έγλυψε αγελάδα», σύμφωνα με τα λόγια του κυρ-Στέλιου. Έκανε προσπάθειες να ομοιάσει στον μεγάλο του αδερφό, αλλά αυτό που κατάφερνε ήταν να φαίνεται γελοίος! Έπρεπε να υιοθετήσει μία εμφάνιση στα μέτρα του. Και χρειαζόταν βοήθεια σε αυτό. Ο Δημητρός προσπάθησε να τον σουλουπώσει πετυχαίνοντας μια μικρή βελτίωσή του.

Ο Αγαθοκλής είχε κλήση προς το ψεύδος και τη φαντασία. Από τα παιδικά του χρόνια έπλαθε εύκολα αληθοφανείς ιστορίες, τις οποίες τεκμηριώνει μάλιστα με επιχειρήματα. Ήταν ένας «λαοπλάγος». Με το «ταλέντο» αυτό, που είχε από μικρός, άρχισε να καταστρώνει σχέδια προς όφελός του. Πρώτα θύματα τα αδέρφια του! Πάντα έπαιρνε αυτός τα καλύτερα παιχνίδια από τα αδέρφια του. Κατάφερνε συνεχώς οι γονείς του να πιστεύουν μόνο αυτόν. Πάντα το φταίξιμο το είχαν οι άλλοι. Ακόμη και στα σχολικά του χρόνια κατάφερνε να ξεγελάει τον δάσκαλο, όταν ήταν αδιάβαστος ή έκανε κάποια αταξία. Ακόμα και συγγνώμη του ζητούσαν! Κατάφερνε να παραπλανά και να μπερδεύει τους υπόλοιπους, ώστε να ξεφεύγει από μπελάδες και κατηγορίες.

Ο Αγαθοκλής είχε όλα εκείνα τα προσόντα για να διαπρέψει ως «ψεύτης», αλλά δεν είχε βρει ακόμη κάποιον να αναδείξει το ταλέντο του! Έψαχνε την ευκαιρία να κτίσει τον δικό του κόσμο με τα δέχθεν και τα τάχα, τον δικό του χάρτινο κόσμο.

Η ευκαιρία παρουσιάστηκε όταν ο τότε πολιτικός κόσμος αναζητούσε στις δημοτικές εκλογές πρόσωπα που θα προσέλκυαν ψηφοφόρους. Τα πρόσωπα αυτά θα έπρεπε να ήταν αρεστά στον τόπο τους. Η πρόταση έγινε αρχικά προς τον Δημητρό, επειδή τον γνώριζαν για την δύναμη που ασκούσε στην περιοχή και για το κύρος του στην τοπική κοινωνία. Ο Δημητρός μπορεί να ήταν δολοπλόκος αλλά σε καμία περίπτωση λαοπλάνος. Δεν ήθελε να μπλέξει τις δολοπλοκίες του με την πολιτική και τη δημοσιότητα, φοβούμενος αποκαλύψεις των παράνομων ενεργειών του. Πονηρός όπως ήταν, αποδέχτηκε μεν την πρόσκληση αλλά πρότεινε τον αδερφό του, τον Αγαθοκλή, για τις εκλογές, αυτόν που διέθετε την πομπώδη ρητορική. Ο καθένας στον τομέα του!

Για τον Αγαθοκλή αποτέλεσε «μάννα εξ ουρανού» η ευκαιρία για την κατάληψη κάποιου αξιώματος. Ο ίδιος είχε περιορισμένες γραμματικές γνώσεις, αλλά αυτό δεν τον ένοιαζε. Αποφάσισε να προχωρήσει και να αποδεχτεί το χρίσμα. Η εξέλιξη αυτή θα του άνοιγε τα φτερά σε έναν νέο κόσμο, σε μια ζωή γεμάτη δόξα. Αυτό ήταν που ζητούσε στη ζωή του.

Ο πολιτικός αγώνας του ξεκίνησε. Κάθισε σε πρώτη φάση στο τραπέζι, έβγαλε τους εκλογικούς καταλόγους, μέτρησε φίλους και γνωστούς μα ο σίγουρος αριθμός ήταν πολύ κάτω από το επιθυμητό αποτέλεσμα. Πολύ περίεργο! Αφαίρεσε από το σύνολο του εκλογικού καταλόγου ψηφοφόρους άλλων υποψηφίων και είδε ότι δε θα έφταναν τα ψηφαλάκια για να πάρει την προεδρία.

Έθεσε σε εφαρμογή τη δεύτερη φάση του σχεδίου του. Ξεκίνησε περιοδεία από σπίτι σε σπίτι. Ο Αγαθοκλής είχε την τακτική να ακούει τις απόψεις, να σημειώνει τις προτάσεις, να βάζει τους ψηφοφόρους στο παιχνίδι καθιστώντας τους ενεργούς πολίτες, υποσχόμενος τα αδύνατα δυνατά ρουσφέτια ώστε να καταφέρει το σκοπό του. Η λίστα μεγάλωνε, αλλά πάλι δεν ήταν αυτό που περίμενε, ώστε να εξασφαλίσει την θέση του τοπικού άρχοντα. Οριακά έφτανε στο στόχο του, αλλά τον ανησυχούσε το ποσοστό των αναποφάσιστων. Ο αγώνας θα ήταν αμφίρροπος.

Εν τω μεταξύ, ο αδερφός του, ο Δημητρός, έλειπε στην πρωτεύουσα για την επιμόρφωση των αγροτών σε εξαγωγές αγροτικών προϊόντων. Όταν επέστρεψε στο χωριό, συνάντησε τον Αγαθοκλή απογοητευμένο, καθώς δεν του έφταναν οι ψήφοι. Αποφάσισε τότε να βοηθήσει τον φιλόδοξο αδελφό του μοιράζοντας απλόχερα στους συγχωριανούς του αναβαθμίσεις της ποιότητας των καπνών τους και καλύτερες τιμές σιτηρών και καλαμποκιού. Συνεχώς υπενθύμιζε στους συγχωριανούς του ότι το συμφέρον τους ήταν να βρίσκονται μαζί του, ότι αυτός φρόντιζε για την ανάπτυξη του τόπου και άρα στις εκλογές θα έπρεπε να ψηφίσουν τον αδερφό του, τον Αγαθοκλή, για το δικό τους κέρδος. Ο Αγαθοκλής, από την πλευρά του, σε κάθε παρέα «ψευδόταν» ότι θεμελιώδης αρχή της πολιτικής του ήταν η υποστήριξη των ασθενέστερων και η αλληλοβοήθεια. Και κατάφεραν τελικά τα αδερφάκια να ξεγελάσουν αρκετούς αναποφάσιστους.

Οι εκλογές του Οκτωβρίου φέρανε το Αγαθοκλή στο αξίωμα του Προέδρου της κοινότητας. Με την ανάληψη των καθηκόντων του, τον Ιανουάριο του επόμενου έτους, επέδειξε ιδιαίτερο ζήλο για την αναβάθμιση του χωριού και την ποιότητα ζωής των κατοίκων. Διεκδίκησε και πέτυχε την ασφαλτόστρωση των δρόμων προς την βόρεια πλευρά του χωριού, όπου βρισκόταν το σπίτι του Δημητρού, και την πλατεία του χωριού με την ταυτόχρονη ανάπλαση και καλλωπισμό της. Εκεί, βέβαια, βρίσκονταν οι επιχειρήσεις του τρίτου αδελφού του, του Θρασύβουλου.

Ο Αγαθοκλής έκανε αρκετά πράγματα στο χωριό αλλά με τα έργα αυτά ικανοποιούσε πάντοτε προτάσεις (ρουσφέτια) συγγενών και φίλων. Έπειτα ήρθε το μεγάλο αρδευτικό έργο, συγχρηματοδοτούμενο από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, που θα αναβάθμιζε την ποιότητα της καλλιεργούμενης γης με την άρδυσή της. Εδώ επενέβη ο Δημητρός και ο σχεδιασμός του αρδευτικού δικτύου έγινε με τέτοιο τρόπο ώστε να εξυπηρετεί όλα τα αγροτεμάχιά του. Αποκλείστηκαν, όμως, περιοχές που δεν τον ενδιέφεραν. Ο Πρόεδρος ήταν υποχείριο του μεγάλου αδερφού του!

Με αυτές τις επιλεκτικές επιλογές ο Αγαθοκλής άρχισε να χάνει την αποδοχή των συγχωριανών του. Η κατρακύλα συνεχίστηκε όταν, κατά την υλοτόμηση καυσόξυλων, έδινε την εργολαβία σε συνεταιρισμούς της αρεσκείας του, όχι προς όφελος των κατοίκων αλλά της τσέπης του. Στις δηλώσεις των αγροτεμαχίων και των οικοπέδων για το κτηματολόγιο, δημιούργησε μια ομάδα μαζί με τον μικρότερο αδελφό του τον Νιόνιο, που ήταν δικηγόρος, καθώς και με μια κυρία που χρέωνε υπέρογκα ποσά για την διευθέτηση των υποθέσεων. Τέλος, με ενοικιαστήρια συμβόλαια παραχωρούσε κοινοτικά αγροτεμάχια στον μεγάλο του αδελφό τον Δημητρό για καλλιέργεια. Ο Δημητρός με τα χρόνια έγινε ο απόλυτος κυρίαρχος!

Ο Αγαθοκλής, με τις ψεύτικες διαβεβαιώσεις του πως όλα θα γίνονταν με τη σειρά και σύμφωνα με τις αποφάσεις της κοινότητας, δεν έπειθε πια κανέναν. Οι ιστορίες και τα παραμύθια του δεν περνούσαν στους κατοίκους του χωριού. Ολοένα και περισσότεροι χωριανοί τού γύριζαν την πλάτη. Λιγοστοί υποστηρικτές τού απέμειναν, οι ακόλουθοι και οι αυλικοί του Δημητρού για το κοινό τους συμφέρον, οι φίλοι και οι γνωστοί που δεν μπορούσαν να τον αποφύγουν λόγω συγγένειας προς αυτόν.

Ο επιχειρηματίας (Θρασύβουλος)

Σ' εκείνο το σεντούκι, στο κοινοτικό κατάστημα, βρήκαμε κάποιες ταμπέλες καταστημάτων. Μικρές μεταλλικές και ξύλινες επιγραφές καταστημάτων μιας κάποιας εποχής πίσω στο χρόνο:

«Ταβέρνα ο πλάτανος»

«Το Μέγα μπακάλικο»

«Ο πέτρινος φούρνος»

«Ζαχαροπλαστείο η Γεύση»

Οι ταμπέλες αυτές είχαν κολλημένο πάνω τους το αντίγραφο της άδειας λειτουργίας τους. Ο χρόνος σε κάποια σημεία τις είχε πια κιντρινίσει και τις είχε φθείρει. Κοινός παρανομαστής στα περισσότερα από αυτά ήταν ο ιδιοκτήτης, που ήταν ο ίδιος: ο κ. Θρασύβουλος. Πώς κατάφερε να μονοπωλήσει την αγορά; Οι απαντήσεις δεν βρίσκονταν εδώ. Θα έπρεπε να αναζητήσουμε πίσω στο παρελθόν την πορεία του κυρ Θρασύβουλου.

Θυμάμαι πολλά από αυτά τα καταστήματα, κυρίως το καλοκαίρι που γέμιζε με κόσμο το χωριό. Έρχονταν να γευτούν το φημισμένο τηγανιτό κοτόπουλο, να πιούνε τον καφέ τους κάτω από τη δροσιά του πλάτανου, να δοκιμάσουν τα γλυκά της κ. Γεύσης, να πιούνε δροσερό νερό από την Κρήνη. Πολλοί ήταν και οι φυσιολάτρες, οι οποίοι νοικιάζανε μικρά δωμάτια, έμεναν στο χωριό το καλοκαίρι και ξεκουράζονταν κάνοντας περιπάτους στο βουνό και ψάρεμα στο ποτάμι.

Στην πλατεία του χωριού κάτω από ένα πλατάνι που απλώνει τα κλαδιά του, δημιουργώντας ένα παχύ ίσκιο τα καλοκαίρια, υπάρχει το γραφικό καφεενδάκι χτισμένο με πέτρα και ξύλο. Τραπέζια και καρέκλες σε πράσινο χρώμα ώστε να ταιριάζει με το φυσικό περιβάλλον. Καρό τραπεζομάντηλα σε αποχρώσεις μπλε του ουρανού

και ώχρας των φθινοπωρινών φύλλων. Το γεροντάκι που το είχε ήταν ένα καλοσυνάτο ανθρωπάκι που πολλές φορές με το τραγούδι του ψυχαγωγούσε τους θαμώνες.

Το καφενεδάκι του κυρ Μιχάλη με τους θεσπέσιους σπιτικούς ουζομεζέδες φημιζόταν για την καθαριότητά του και για την περιποίηση που προσέφερε. Σ' αυτό συνέβαλε και η γυναίκα του, η οποία, πέρα από άριστη μαγείρισσα και νοικοκυρά, συμπεριφερόταν πολύ ευγενικά και κέρδιζε την εμπιστοσύνη των πελατών, που προέρχονταν όχι μόνο από το χωριό και την περιοχή αλλά και από όλον τον νομό.

Τον κυρ Μιχάλη τον βοήθησε ο Δημητρός με τις γνωριμίες του για την συνταξιοδότησή του, ενώ ο Αγαθοκλής τον συμβούλεψε να το παραχωρήσει σε κάποιον, ώστε το καφενεδάκι να συνεχίσει να υπάρχει μιας και τα παιδιά του κυρ Μιχάλη είχαν μετακομίσει στη μεγαλούπολη και δεν υπήρχε περίπτωση να το αναλάβουν. Τα δυο αδέρφια έδρασαν με σχέδιο, ώστε να ωφεληθεί ο τρίτος αδελφός, ο Θρασύβουλος. Το καφενεδάκι το ανέλαβε, λοιπόν, ο τρίτος αδελφός για να στήσει τη δική του δουλειά.

Ο Θρασύβουλος από μικρό παιδί δεν είχε έφεση στα γράμματα ούτε στην αγροτική ζωή. Η μητέρα του τού είχε ιδιαίτερη αδυναμία. Το παρουσιαστικό του ίσως συνέβαλε σ' αυτό. Ήταν τόσο αδύνατος που θα σκεφτόσουν ότι δεν τον τάζαν και δεν του έδιναν σημασία! Η σωματική κατατομή του τού δημιουργούσε αδυναμία να ανταπεξέλθει σε κάθε είδους εργασία, χειρωνακτική ή πνευματική. Επόμενο ήταν να μένει περισσότερο στο σπίτι μαζί με τη μητέρα του και τη γιαγιά του.

Η μόνη βοήθεια που μπορούσε να προσφέρει ήταν στην προετοιμασία του φαγητού. Παρατηρούσε στην αρχή, και με τον καιρό συμμετείχε στη μαγειρική και ο ίδιος. Λίγο παράξενο για εκείνη την εποχή, αφού τον ρόλο της παρασκευής του φαγητού τον είχαν οι γυναίκες. Όμως ο Θρασύβουλος βρήκε αυτό που μπορούσε να τον κάνει ενεργό μέλος της οικογένειας. Μεγαλώνοντας, όταν ήρθε η ώρα για το στρατιωτικό του, επιδίωξε να το περάσει αθόρυβα και

ανώδυνα στα μαγειρεία. Αυτός ήταν ο τομέας του.

Το όμορφο καφενεδάκι του χωριού εξυπηρετούσε τους κατοίκους και τους επισκέπτες που έρχονταν στο χωριό το σαββατοκύριακο. Ο ίδιος, μαζί με τα αδέρφια του, διαχειριζόταν το μοναδικό κέντρο εστίασης με την μορφή παραδοσιακού καφενείου. Την δεκαετία που το χωριό μεσουρανούσε, το μικρό αυτό καφενεδάκι-ουζερί γνώρισε μεγάλες δόξες. Ο Δημητρός φρόντιζε να επισκέπτονται το χωριό έμποροι για συμφωνίες, οι οποίοι κατέληγαν στο καφενεδάκι της πλατείας. Επίσης φυσιολάτρες, περιπατητές και κυνηγοί ήταν εξαιρετικοί πελάτες του.

Η ζωή κυλούσε ήσυχα έως ότου ήρθε ο σεισμός. Το γεωλογικό αυτό φαινόμενο έκανε την εμφάνισή του και στα μέρη μας. Επηρέασε την κατάσταση των σπιτιών του χωριού, επηρέασε και τους κατοίκους. Έχω μνήμες, αν και μικρή, με την ανησυχία των γονιών μου για το αν θα συνεχίζαμε να μένουμε στο σπίτι. Αυτό συνέβαλε ακόμη περισσότερο στην αστυφιλία.

Στο άκουσμα των άτοκων δανείων λόγω του σεισμού, βρήκε την ευκαιρία ο Θρασύβουλος να δηλώσει το ακίνητο του καφενείου προς κατεδάφιση και να εγκριθεί, με τη βεβαίωση του Αγαθοκλή και τις γνωριμίες του Δημητρού, άτοκο δάνειο. Με το δάνειο αυτό ο Θρασύβουλος φρόντισε να αγοράσει και να επισκευάσει το καφενείο, ενώ κατεδάφισε μόνο μια αποθηκούλα. Το αναβάθμισε σε ταβέρνα-ψησταριά-μαγειρείο για τους εργαζόμενους στις υπηρεσίες της περιοχής, τους εποχιακούς εργάτες (ξυλοκόπους) και τους επισκέπτες του σαββατοκύριακου. Έτσι ο Θρασύβουλος έγινε ονομαστός για το φαγητό του στην περιοχή.

Στα τέλη της δεκαετίας παρουσιάστηκε μια ανέλπιστα ευκαιρία. Το παντοπωλείο του χωριού, με την βοήθεια του Δημητρού και τις πιέσεις και τα εμπόδια που έβαζε ο Αγαθοκλής σε όποιον προσπαθούσε να το αγοράσει, πέρασε κι αυτό στην κατοχή του Θρασύβουλου. Σύντομα ανακαίνισε το μικρό παντοπωλείο και το εξόπλισε με μαναβική και αρτοπωλείο, μετατρέποντάς το έτσι σε Μέγα μπακάλικο, αποδιώχνοντας τους πλανόδιους πωλητές με τη στήριξη του

αδερφού του Αγαθοκλή.

Το όνομα του Θρασύβουλου ταυτίστηκε με το μονοπώλιο των επιχειρήσεων στο χωριό. Τα είχε πια όλα, καφενείο, ταβέρνα, μαγειρείο, μανάβικο, αρτοποιείο αλλά και ζαχαροπλαστείο. Όλα αυτά στην πλατεία του χωριού. Ταυτόχρονα επεκτάθηκε ως μεγαλέμπορος στην γύρω περιοχή με τα προϊόντα που διέθετε. Με τη βοήθεια του προέδρου και του μικρότερου του αδελφού, του Νιόνιου του δικηγόρου, επενδύθηκαν κι άλλα «σεισμοδάνεια» στην αγορά ενός αγροτεμαχίου και ενός διαμερίσματος στη μεγαλούπολη.

Κάποια στιγμή εμφανίστηκαν μετανάστες και πρόσφυγες στη χώρα μας. Το κράτος τούς εγκατέστησε στην πόλη του νομού σε έναν οικισμό με προκατασκευασμένους οικίσκους. Ένα μεγάλο χωράφι του Θρασύβουλου ήταν δίπλα σε αυτόν τον προσωρινό οικισμό και οι ζημίες στο αγροτεμάχιο μεγάλες, κατά δήλωσή του, αξιώνοντας γι' αυτό αποζημίωση.

Παρουσιάστηκε μία Μη Κυβερνητική Οργάνωση και του ζήτησε να ενοικιάσει το αγροτεμάχιο για δημιουργία εγκαταστάσεων φιλοξενίας των μεταναστών. Ο Θρασύβουλος το αποδέχτηκε, θέτοντας ως όρους το ετήσιο μισθωτήριο, την ικανοποίηση της αποζημίωσής του καθώς και την εγκατάσταση δικής του επιχείρησης που θα διέθετε προϊόντα στους ανθρώπους αυτούς. Η αποζημίωση και η μίσθωση έφθασαν να καλύψουν την αγορά άλλου διπλανού αγροτεμαχίου και την εγκατάσταση της κερδοφόρας επιχείρησης εκεί. Ενώ οι φωνές αντίδρασης για την συνύπαρξη των μεταναστών με τους κατοίκους μεγάλωναν, αυτός κατάφερε να αυξάνει την περιουσία του με την βοήθεια των Μ. Κ. Οργανώσεων και της μόνιμης εγκατάστασης των προσφύγων, εν αντιθέσει της τοπικής κοινωνίας. Το δε διαμέρισμα το ενοικίασε σε στελέχη της οργάνωσης. Ο Θρασύβουλος είχε εξελιχθεί σε έναν άπληστο επιχειρηματία. Ο ίδιος δεν έμενε πια στο χωριό. Είχε μετακομίσει στη μεγαλούπολη με την οικογένειά του. Καθημερινά μετακινούνταν για να εποπτεύει τις επιχειρήσεις του στο χωριό και στην πόλη.

Ο μεγαλοδικηγόρος (Διονύσης)

Ο Διονύσης ήταν ο πιο μικρός αδερφός, ο οποίος από μικρός έδειχνε ότι δεν έχει κλίση στις βαριές εργασίες όπως ακριβώς και ο Θρασύβουλος. Ήταν το καμάρι, το στερνοπούλι της οικογένειας, και θέλησαν να τον κάνουν άτομο χρήσιμο στην κοινωνία!

Όμορφος από μικρός. Στην κορμοστασιά, στο βλέμμα, στο πρόσωπο. Τα μαύρα μαλλιά του έρχονταν σε αντίθεση με το λευκό του δέρμα και τα μπλε μάτια του. Έλεγαν ότι έμοιαζε με τους σταρ του κινηματογράφου. Λογικό ήταν να έχει πολλά προξενιά από κοπέλες που θα ήθελαν να τις επιλέξει για νύφη. Και ο ίδιος φρόντιζε η εικόνα του να είναι όσο καλύτερη γίνεται. Πρόσεχε τι θα φάει, πώς θα ντυθεί. Γυμναζόταν συχνά και το σώμα του ήταν σαν των αθλητών.

Αφού τα εισοδήματά τους ήταν τόσο μεγάλα, έδιναν στον νεαρό Διονύση απλόχερα ό,τι ήθελε. Δεν άργησε να κάνει εμφάνιση στο χωριό με ένα αυτοκίνητο που δεν είχε κυκλοφορήσει ξανά στους δρόμους του χωριού. Παρόλο που αρκετοί κάτοικοι είχαν αποκτήσει αυτοκίνητο, αυτό ήταν κάτι πολύ ανώτερο σε εμφάνιση και σε αξία. Και ήταν ο μοναδικός στο χωριό που σε ηλικία δεκαοχτώ ετών είχε δικό του αυτοκίνητο και μάλιστα αυτού του επιπέδου. Είναι αποδεδειγμένο ότι όταν κάποιος έχει τα πάντα στην ζωή του, δεν κοπιάζει, δεν μοχθεί, δεν αγωνίζεται. Οπότε, γιατί να ζοριστεί να διαβάσει; Παιδί χωρίς στόχους και ελλείψεις.

Στο σχολείο ήταν μέτριος. Δεν πέτυχε ούτε την είσοδό του σε κάποια σχολή για σπουδές. Έτσι τον έστειλαν να σπουδάσει στη γειτονική χώρα, στη Νομική σχολή. Η οικογένεια του Διονύσιου πέρα από τα δίδακτρα, σε κάποιες χρονικές περιόδους, είχε προβεί σε

δωρεές προς το εκπαιδευτικό ίδρυμα, ώστε να εκφράσει την «ευαρέσκεια» της οικογένειας προς την σχολή και να «διευκολύνει» με αυτόν τον τρόπο την «απόκτηση» πτυχίου του Διονύσιου. Αυτό συνηθιζόταν στην γείτονα χώρα!

Μετά την αποφοίτηση και την αναγνώριση του πτυχίου του εγκαταστάθηκε στην πόλη, σε ιδιόκτητο δικηγορικό γραφείο, και με τη βοήθεια του Δημητρώ και του Αγαθοκλή γρήγορα έγινε γνωστός και προτιμητέος. Ο «Νιόνιος» γρήγορα απέκτησε τον «πλήρη έλεγχο» της περιοχής σε δικονομικά θέματα. Ήταν ο πρώτος δικηγόρος με καταγωγή από το χωριό και αυτόν εμπιστεύονταν στις υποθέσεις τους λόγω οικειότητας.

Η ένταξή του στην κτηματογράφηση τον έφερε να τακτοποιεί τις εκκρεμότητες και να κάνει τις δηλώσεις της περιοχής, αποκομίζοντας οικονομικά οφέλη αλλά και επίγνωση των εγκαταλελειμμένων ιδιοκτησιών. Η δε συμμετοχή του σε επιτροπή γνωματεύσεων για τους σεισμούς τον έφερε σε θέση να γνωματεύει υπέρ της οικογενείας του για ανύπαρκτες καταστροφές, με αποτέλεσμα να μετατρέπονται τα ήδη γκρεμισμένα πλινθόκτιστα κτίσματα σε δικαιώματα άτοκων δανείων για αγορά νέων οικιών ή επισκευή των ήδη υπάρχοντων στο χωριό! Ο ίδιος παρείχε πληροφορίες στον Δημητρώ, ώστε να δηλώνει αγροτεμάχια φαντάσματα, ξεχασμένα και παραμελημένα κι έτσι ο Δημητρός απέκτησε αγροκτήματα επιδοτούμενα που δεν του ανήκαν. Ο Διονύσιος με τον τρόπο του συνέτελεσε στην προώθηση των υποθέσεων της συγκεκριμένης Οικογένειας.

Το επάγγελμα-λειτουργήμα του δικηγόρου είναι τόσο αρχαίο όσο και η δικαιοσύνη. Δικαιοσύνη και δικηγόρος πάνε μαζί. Αν όμως ο δικηγόρος καταπατά την δικαιοσύνη, είναι σαν να βρισκόμαστε μόνοι μας σε μια αίθουσα δικαστηρίου και να υπερασπιζόμαστε εμείς οι ίδιοι τον εαυτό μας. Ο Νιόνιος θα έπρεπε να έχει υψηλό φρόνημα και αίσθημα ευθύνης προασπίζοντας τους θεσμούς και τους νόμους. Όμως τους μόνους δασκάλους που άκουγε και υπηρετούσε ήταν τα αδέρφια του και το χρήμα.

Το ζενίθ των «τεσσάρων αδερφών»

Τα όνειρα της φαντασμένης Οικογένειας ξεκινούσε με τον Θρασύβουλο να έχει το μονοπώλιο του λιανεμπορίου στην περιοχή, με τον Αγαθοκλή ισόβιο πρόεδρο του χωριού, με τον Δημητρό να έχει μετατρέψει το χωριό σε δικό του τσιφλίκι και με τον Διονύσιο να εδραιώνεται ως επιτυχημένος μεγαλοδικηγόρος.

Στα όνειρα αυτά δεν είχαν θέση οι συγχωριανοί των. Ήταν απλά ένα εμπόδιο για την πραγματοποίηση των σχεδίων τους. Με τον καιρό κατάφεραν να τους παραγκωνίσουν, να εξαφανίσουν τους περισσότερους. Δυστυχώς το είχαν κατορθώσει.

Ο Δημητρός σύντομα έγινε ο μοναδικός γαιοκτήμονας με τα χωράφια της Οικογένειας, με τα μερίδια των τριών αδερφών του, οι οποίοι δεν ασχολούνταν μ' αυτά, και τις εκτάσεις που νοίκιαζε από τους συντοπίτες του. Ο Θρασύβουλος, ο Αγαθοκλής και ο Διονύσιος διατυμπάνιζαν ανοικτά ότι τα «αγροτικά» δεν αποδίδουν πια, παρακινώντας τους μικροκαλλιεργητές να νοικιάζουν τα χωράφια τους στον Δημητρό, ενώ ταυτόχρονα τους ωθούσαν να μεταναστεύουν στη μεγαλούπολη.

Ο ίδιος, με τις επιδοτήσεις που λάμβανε και το εμπόριο αγαθών που διεξήγε, έφτασε να νοικιάζει ή να αγοράζει οποιαδήποτε έκταση στην περιοχή. Έκανε κάλεσμα, μαζί με τον Διονύσιο, και εγκατέστησε αλλοδαπούς σε παρατημένα σπίτια, έναντι μικρού ενοικίου και με δέλεαρ τη συντήρηση των παλιών οικιών στο χωριό. Είχε πλέον φτηνό εργατικό δυναμικό για το τσιφλίκι του και μόνιμους πελάτες για τον Θρασύβουλο. Έτσι όλοι ήταν ευχαριστημένοι, μικροϊδιοκτήτες και Οικογένεια. Και το παντοπωλείο του Θρασύβου-

λου στην περιοχή που εγκαταστάθηκαν μετανάστες και πρόσφυγες ήταν τόσο κερδοφόρα επιχείρηση που απασχολούσε δυο βάρδιες ημερησίως!

Δεν είναι κακό να πραγματοποιείς τα όνειρά σου. Κακό είναι το να καταπατάς τα όνειρα των άλλων για να έχεις εσύ τα επιθυμητά αποτελέσματα. Και οι νέοι μας βίωσαν αυτή την αδικία. Βρέθηκαν μπροστά σε μονόδρομο. Ακολούθησαν μια πορεία χαραγμένη από τρίτους. Αναγκαστική εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση χωρίς τη θέλησή τους.

Ο φάκελος της κυρίας Αρετής

Ανοίξαμε τον φάκελο που μας έδωσε η κυρία Αρετή. Αρχεία πολλά και τακτοποιημένα. Ξεκινήσαμε με ένα πολυσέλιδο. Η πρώτη σελίδα ήταν γεμάτη με ονόματα. Κάποια ήταν υπογραμμισμένα, κάποια σβησμένα. Διαβάζοντας και τα υπόλοιπα έντυπα, καταλάβαμε ότι αφορούσαν την ίδρυση του συλλόγου. Μια πολύτιμη βοήθεια στην έρευνά μας. Τα αδέρφια το είχαν σκεφτεί ακόμα κι αυτό!

Ερευνώντας και διαβάζοντας συνειδητοποιήσαμε ότι ο Νιόνιος ήταν αυτός που πρότεινε στον πρόεδρο του χωριού και αδελφό του να ιδρύσουν πολιτιστικό σύλλογο. Έτσι θα κατάφερναν να απορροφήσουν κονδύλια για την ανάπτυξη του τόπου, που θα διαχειριζόταν ο πρόεδρος και το συμβούλιο του συλλόγου. Η σύζυγος του Αγαθοκλή εκλέχθηκε πρόεδρος του συλλόγου! Σύντομα ο σύλλογος θέσπισε εκδηλώσεις για το πανηγύρι του χωριού και ένα αντάμωμα για τους ετεροδημότες, εκδηλώσεις που κατά βάθος ενδιέφεραν τον Αγαθοκλή για τα κονδύλια που εισπράττονταν.

Το μέλλον του συλλόγου δεν ήταν όμως λαμπρό και σιγά-σιγά από την αδιαφορία των κατοίκων, που έβλεπαν την υποκρισία, τις λανθασμένες ενέργειες και αποφάσεις του συμβουλίου, μα και τον περιορισμό των χορηγήσεων, περιήλθε σε κατάσταση αδράνειας. Ποιος να συμμετέχει άλλωστε; Οι εναπομείναντες γέροντες; Ο σύλλογος αδρανοποιήθηκε και μαζί του έσβηνε και το χωριό.

Αυτή η οικογένεια ήταν η αιτία που ανάγκασε τους κατοίκους να χάσουν το ενδιαφέρον τους για το χωριό και τον φυσικό τρόπο ζωής, να σκλαβωθούν και να ενσωματωθούν στους ρυθμούς της μεγαλούπολης! Γι' αυτό αυτή η μαζική εγκατάλειψη. Η εύρεση ερ-

γασίας ήταν η μόνη διέξοδος, η μόνη λύση. Έβλεπαν ότι όλα στο χωριό συγκεντρώνονταν στα χέρια της Οικογένειας, που, ενώ θα μπορούσε να συνεισφέρει στο κοινωνικό σύνολο, απεναντίας έδρασε ατομικά και εγωιστικά για το δικό της καλό.

Πίσω λοιπόν στο προσωρινό μας λημέρι, η Κάτια κι εγώ είχαμε βάλει σε τάξη τις σημειώσεις μας με χρονολογική σειρά. Συνδυάζοντας τα γεγονότα μεταξύ τους γυρίζει και μου λέει:

–Αυτή τη στιγμή καταγράφουμε την ιστορία του χωριού μας. Γινόμαστε μέρος της ιστορίας του τόπου μας!

Πραγματικά έτσι ήταν. Ξεκινήσαμε να συλλέγουμε αντικείμενα, ιστορίες και περιγραφές των ανθρώπων, των δρώμενων, των ασχολιών, για να τα ταξινομήσουμε και να τα εκθέσουμε. Ανακαλύψαμε τόσα πολλά και πήραμε απαντήσεις σε ερωτήματα που πλανιόνταν στον αέρα. Νομίζαμε, εμείς οι νεότεροι, ότι η κρίση είχε χτυπήσει το χωριό μας πολύ νωρίτερα από την υπόλοιπη χώρα. Δεν ήταν όμως έτσι.

Μέσα μου φώναζα ξανά και ξανά: «Γιατί υπέκυψαν; Γιατί τους επέτρεψαν; Γιατί δεν αντέδρασαν;». Όμως, όταν τα καταγράψαμε όλα, καταλάβαμε. Δεν υπήρχε επιλογή. Όλα τα έκαναν να φαίνονται και να είναι μονόδρομος.

Στασιμότητα και ύφεση

Δείγμα της κρίσης αποτέλεσε και η οριστική παύση λειτουργίας του ιστορικού δημοτικού σχολείου λόγω έλλειψης παιδιών, ακολουθώντας τη μοίρα του νηπιαγωγείου που είχε πάψει κι αυτό να λειτουργεί νωρίτερα. Το ίδιο συνέβη σε κάποιες από τις υπηρεσίες, στο Τηλεφωνείο του Ο.Τ.Ε., στο κατάστημα των ΕΛ.ΤΑ. και στη στελέχωση του αγροτικού ιατρείου, γεγονός που δυσκόλεψε πολύ τους γηραιότερους.

Άρχισε να μειώνεται σημαντικά ο αριθμός των μόνιμων κατοίκων και αυτοί που απέμειναν ήταν κυρίως μεγάλης ηλικίας. Οι άνθρωποι, βλέποντας να μειώνεται το εισόδημά τους και να αυξάνονται τα έξοδα, άρχισαν να τα περιορίζουν ώστε να καλύπτουν μόνο τα απαραίτητα. Οι επιχειρήσεις έκλειναν η μία μετά την άλλη. Η αίγλη των καταστημάτων μας είχε χαθεί. Παρόμοια κατάσταση επικρατούσε σε όλα τα γειτονικά χωριά. Στασιμότητα και ύφεση!

Τα τέσσερα αδέρφια προσπάθησαν να βρουν λύσεις για να διαφυλάξουν την περιουσία τους. Ο Δημητρός έβλεπε τα προϊόντα του να μένουν αδιάθετα στις αποθήκες του και συχνά να σαπίζουν. Οι έμποροι αγόραζαν τα προϊόντα σε όλο και χαμηλότερες τιμές, εκμεταλλευόμενοι τον νόμο της προσφοράς και ζήτησης.

Ο Αγαθοκλής δεχόταν πιέσεις από τους κατοίκους του χωριού. Ζητούσαν βοήθεια από τον άρχοντα του τόπου τους. Ζητούσαν να γίνουν ενέργειες για να μην χάσουν τα χωραφάκια τους και να γίνουν ευνοϊκές ρυθμίσεις στα δάνεια. Ζητούσαν να μεσολαβήσει στους εμπόρους, ώστε να μην πέσει η τιμή των προϊόντων που διέθεταν ήδη τόσο χαμηλά. Του ζητούσαν να μεριμνήσει για χρηματική βοήθεια και για μείωση φόρων από τις οικογένειες που πλήττονταν.

Και αυτός το μόνο που έκανε ήταν να κρύβει και να καρπώνεται ο ίδιος και οι δικοί του τα έσοδα από τον προϋπολογισμό της κοινότητας.

Ο Θρασύβουλος κατάφερε να κρατήσει ζωντανό το καφενείο, αν και η πελατεία του μειώθηκε σημαντικά, και να λειτουργεί περισσότερο τα Σαββατοκύριακα. Ήταν ακόμα προορισμός για καλό φαγητό. Το παντοπωλείο άρχισε να έχει στα ράφια του λιγότερα προϊόντα και οι τιμές τους ανέβηκαν αισθητά. Το προτιμούσαν μόνο σαν έκτακτη λύση, αφού οι κάτοικοι στράφηκαν στα μεγάλα σούπερ μάρκετ.

Ο Θρασύβουλος αναγκάστηκε να απολύσει τους περισσότερους υπαλλήλους του μετά από αυτήν την εξέλιξη. Το αγροτεμάχιο που νοίκιαζε στην πόλη έμεινε ανεκμετάλλευτο, αφού οι πρόσφυγες μεταφέρθηκαν σε άλλες εγκαταστάσεις. Τα οικονομικά του συρρικνώνονταν και το μέλλον του ήταν αβέβαιο.

Βλέποντας τα αδέρφια του να μη μπορούν να τον βοηθήσουν, άρχισε να στεναχωριέται. Οι συγχωριανοί του τού γύρισαν την πλάτη. Και τι να έκαναν; Τόσα χρόνια προτιμούσαν να κάνουν τις αγορές τους από τα καταστήματά του. Τώρα στράφηκαν σε αυτά που συνέφεραν περισσότερο στην τσέπη τους. Και η στεναχώρια μετατράπηκε σε άγχος και το άγχος σε αρρώστια. Τις περισσότερες μέρες έμενε στη μεγαλούπολη, στο διαμέρισμα που είχε ανοίκιαστο, για να είναι κοντά στον γιατρό που τον παρακολουθούσε.

Ο Νιόνιος ασχολούνταν με υποθέσεις στις οποίες ήταν βέβαιο ότι θα χάσει, αν και έδινε ψεύτικες ελπίδες στους πελάτες του. Αναλάμβανε υποθέσεις που αντίπαλοι δικηγόροι ήταν φιλικά του πρόσωπα. Η συμπεριφορά του προς τους συναδέλφους του γινόταν υποτιμητική στο δικαστήριο. Με τον καιρό η φήμη του καταρρακώθηκε. Ούτε οι συνάδελφοί του τον εκτιμούσαν. Έτσι η πελατεία μειώθηκε και μαζί τα έσοδα.

Ο τόπος ερήμωνε και η κρίση έπληττε τα τέσσερα αδέρφια. Όλα οδηγούσαν στη καταστροφή και η ελπίδα έδυε παρασύροντας μαζί της τα όνειρά τους.

Προοπτικές

Έχοντας κάνει τον απολογισμό με τα αίτια αυτής της κατάστασης, καταλήξαμε στο ότι όλα είναι κύκλος. Ότι υπάρχει ο σπόρος για να ανθίσει κάτι από την αρχή. Αρκεί να ενεργοποιηθεί. Και οι νέοι θα είναι αυτοί που θα κάνουν τη μεγάλη στροφή. Αυτοί θα αντισταθούν και θα αγωνιστούν για να βρουν λύσεις στα αδιέξοδα. Και ο ένας θα φέρει τον επόμενο και ο δεύτερος τον αμέσως επόμενο στην αλυσίδα της ανάπτυξης.

Στις μέρες μας, η κρίση στρέφει όλο και περισσότερο κόσμο στην αγροτική οικονομία. Η ανάγκη για ηπιότερους και ποιοτικότερους ρυθμούς ζωής, καθώς και η εξασφάλιση τουλάχιστον των αναγκαίων της επιβίωσης, κάνουν τους νέους και σοβαρότατα πληττόμενους, να υιοθετούν την ιδέα της επιστροφής και της εγκατάστασής τους στο χωριό. Ως κυρίαρχη επιλογή ενασχόλησής τους η γεωργία και η κτηνοτροφία. Ένα κύμα φυγής αντιστρόφως ανάλογο με αυτό της αστυφιλίας που άνθισε τις προηγούμενες δεκαετίες ερημώνοντας τα χωριά.

Ένας τέτοιος τόπος που προσφέρει την δυνατότητα επιβίωσης των νοικοκυριών είναι το χωριό μας. Η μικρή απόσταση από τα αστικά κέντρα της περιοχής παρέχει ανέσεις, εύκολη και γρήγορη πρόσβαση. Θέλουμε να ξαναζήσει ο τόπος μας την αίγλη του παρελθόντος, να αποτελέσει πόλο έλξης των νέων εσωτερικών μεταναστών και των ετεροδημοτών ή οποιωνδήποτε θελήσουν να εγκατασταθούν μόνιμα στο χωριό μας.

Η ελπίδα δεν είναι απλά μια ιδέα. Είναι το αντίδοτο για όλα τα άσχημα που προηγήθηκαν. Ελπίδα είναι η πίστη που έχει ο καθένας

για το καλό που θα έρθει. Και ελπίδα έχουν όλοι όσοι δεν νικιούνται από την θλίψη, τις δυσκολίες και τα εμπόδια. Και βρίσκεται μέσα σε όλους μας. Κάποιες φορές κρυμμένη και ξεχασμένη. Όμως υπάρχει.

Λόγω της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, πολλοί ετεροδημότες άρχισαν να χρησιμοποιούν την γενέτειρά τους ως βάση, εξασκώντας κυρίως αγροτικές εργασίες. Η οικοτεχνία, κατά ανάγκη, έκανε δειλά την εμφάνιση της. Επανεμφανίστηκε η καλλιέργεια κηπευτικών προϊόντων, η παραγωγή χειροποίητων ζυμαρικών και η παρασκευή παραδοσιακών οινοπνευματωδών ποτών με βάση την άμπελο (τσίπουρο και κρασί) και τα φρούτα (λικέρ). Έτσι εξασφάλιζαν προϊόντα για την οικογένεια και αυτό αυτομάτως σήμαινε εξοικονόμηση χρημάτων για το καθημερινό τραπέζι.

Αυτάρκεια και επιστροφή στην ύπαιθρο. Οι γνώσεις των παλαιότερων και οι δυνατότητες άντλησης πληροφοριών από το διαδίκτυο καταφέρνουν πολλά μικρά θαύματα σε όσους έχουν ανοιχτά τα μάτια τους.

Ο δάσκαλος (Δημοσθένης)

Η ημέρα μας, αν και πολύ ενδιαφέρουσα και γεμάτη αποκαλύψεις, δεν μας έφτασε για να ολοκληρώσουμε την εικόνα του χωριού. Όλη αυτή η αναδρομή και τα γεγονότα που έλαβαν χώρα στο παρελθόν μάς συνεπήραν μέχρι τις βραδινές ώρες. Μας διέκοψε ένα τηλεφώνημα της θείας Σοφίας που μας περίμενε, αφού θα μας φιλοξενούσε στο σπίτι της τελικά. Έτσι αφήσαμε τις σημειώσεις μας στη σοφίτα της κοινότητας και πήγαμε για ύπνο.

Παρά την κούραση της προηγούμενης μέρας ξυπνήσαμε γεμάτες ενέργεια, που οφειλόταν στο καλό κλίμα του χωριού. Η θεία Σοφία μάς ετοίμασε και ένα δυναμωτικό πρωινό: γάλα ζεστό και φρέσκο, από την μοναδική αγελάδα τους, αυγά από τις κοτούλες της, σπιτική μαρμελάδα, τυρόπιτα και ζυμωτό ψωμί. Εξυπηρέτηση ξενοδοχείου!

Η συζήτησή μας μαζί της περιστράφηκε γύρω από τις δικές της αναμνήσεις. Ζητήσαμε μάλιστα από τη θεία Σοφία, αν έχει κάποια παλιά εργαλεία ή αντικείμενα που χρησιμοποιούσαν στο σπίτι ο παππούς και η γιαγιά της, να μας τα παραχωρήσει. Μας υποσχέθηκε ότι θα τα βρει. Είχαμε πάντα στο μυαλό μας και την οργάνωση της έκθεσης.

Ρωτώντας την αν θα μπορούσαμε να μπούμε στο σχολείο, προς έκπληξή μας, μας είπε να ρωτήσουμε τον δάσκαλο! «Μα ποιον δάσκαλο;». Ρωτήσαμε έκπληκτες. «Τον Δημοσθένη», μας απάντησε με έναν τρόπο που ακουγόταν ως κάτι το φυσιολογικό και το συνηθισμένο. Αυτό ήταν. Την βομβαρδίσαμε με ερωτήσεις. Και με τον χαριτωμένο διδακτικό τόνο της μας τον περιέγραψε και διηγήθηκε

την ιστορία του. Ένας κούκος μοναχικός που προσπάθησε να φέρει την άνοιξη! Αυτός ο κούκος εδώ, αν αποκτούσε πρόσωπο, θα ήταν ο δάσκαλος, ο Δημοσθένης.

Η αναστροφή της κατιούσας πορείας του τόπου μας ξεκίνησε μια φθινοπωρινή ημέρα, με τα μαντάτα να φτάνουν πρώτα στο διπλανό χωριό και έπειτα στο δικό μας. Αφορούσαν τη μετάθεση του νεαρού δασκάλου στο μονοθέσιο δημοτικό σχολείο του γειτονικού χωριού, σε απόσταση εννέα χιλιομέτρων απ' το δικό μας. Αυτό το σχολείο συγκέντρωνε τώρα όλα τα παιδιά της περιοχής.

Ήταν η είδηση της περιοχής μας για εκείνο το διάστημα. Έπρεπε, λοιπόν, να τον συναντήσουμε. Μάθαμε πού έμενε και χωρίς δισταγμό πήγαμε στο σπίτι του. Η αυλόπορτα ήταν ανοιχτή και μπήκαμε μέσα. Από δεξιά και αριστερά είχε φυτέψει ηλίανθους. Στο χώμα είχε δημιουργήσει ένα μονοπάτι από μεγάλες πέτρες. Το ακολουθήσαμε, αν και πηγαίναμε απρόσκλητοι. Διακρίναμε μια φιγούρα μέσα σε ένα μικρό θερμοκήπιο. Ήταν εκεί και προσπαθούσε να στηρίξει μια πόρτα.

Για να μην τον τρομάξουμε φωνάξαμε δυνατά το όνομά του. Με τη δεύτερη φορά ακούσαμε ένα: «Παρακαλώ, εδώ είμαι, έρχομαι σε ένα λεπτό», και εμφανίστηκε σε λίγο μπροστά μας. Απορημένος αρκετά και λογική η αντίδρασή του. Συστηθήκαμε και του ζητήσαμε να μας αφιερώσει λίγο από τον πολύτιμο χρόνο του. Με ένα θερμό χαμόγελο μας καλοδέχτηκε και καθίσαμε κάτω από τη σκιά μιας καρυδιάς, με παρέα έναν σκύλο κάτασπρο, μεγαλόσωμο μα πολύ φιλικό.

Η αλήθεια είναι ότι είμαστε σχετικά κοντά στην ηλικία και τον θυμόμουν αμυδρά. Τα καλοκαίρια είχαν την ευκαιρία να συναντώνται στο χωριό όλα τα παιδιά που έμεναν σε άλλους τόπους.

Ο Δημοσθένης ήταν ένας νέος, νηφάλιος άνθρωπος με ευγενικά χαρακτηριστικά, με ηρεμία και πραότητα που παρέπεμπε σε εκκλησιαστική φιγούρα! Οι κινήσεις των χεριών του, ακόμα και του σώματός του, γίνονταν με μαεστρία, ηρεμία και χάρη. Συνήθιζε να μιλάει δίνοντας έμφαση σ' αυτά που έλεγε. Αν και είχε αρκετό γένη, διέ-

κρίνα το χαμόγελό του. Αληθινό και ζεστό. Και τόσο μεγάλο, που φαινόταν η κατάλευκη οδοντοστοιχία του. Τα καστανά του μάτια ήταν πολύ εκφραστικά. Άλλοτε τα άνοιγε διάπλατα και άλλοτε τα μισοέκλεινε, ανάλογα με το συναίσθημα που τον κατείχε στη διήγησή του. Και η ζωή του γεμάτη από εικόνες. Ένα χρωματιστό παζλ, που κάθε κομμάτι ήταν γι' αυτόν ξεχωριστό.

Ο Δημοσθένης μεγάλωσε στη μεγαλούπολη αλλά η καταγωγή του ήταν από το χωριό μας, όπου βρισκόταν το σπίτι των προγόνων του και, όσο θυμάμαι, το επισκεπτόταν συχνά κυρίως τα καλοκαίρια, όταν οι γονείς του δούλευαν και ο μικρός έμενε στο χωριό το διάστημα του καλοκαιριού για να περνάει ανέμελα την παιδική ζωή του.

Επιμελής μαθητής αλλά ατίθασος σαν χαρακτήρας, αντιδραστικός, όπως λέγανε οι δάσκαλοί του. Αγαπούσε τα γράμματα και γρήγορα διαμόρφωσε την πορεία που θα ακολουθούσε. Ο Δημοσθένης ακολούθησε τα «παιδαγωγικά» και κατάφερε να εισαχθεί στην παιδαγωγική σχολή. Ο χρόνος πέρασε, ο Δημοσθένης αποφοίτησε και εκπλήρωσε και τη στρατιωτική του θητεία. Κατέθεσε τα δικαιολογητικά του και βρήκε θέση, αρχικά ως αναπληρωτής, και έπειτα μόνιμος σε απομονωμένα σχολεία του πιο ακριτικού νομού της χώρας μας.

Ήταν μια πρόκληση για τον ασυμβίβαστο Δημοσθένη. Η παραμονή του σε ξεχασμένα χωριά του νομού ξύπνησε έναν κοιμώμενο συγγραφέα. Έγραφε δοκίμια και άρθρα που δημοσίευε σε τοπικά περιοδικά, εφημερίδες και στο διαδίκτυο. Έγινε αγαπητός και αξιέπαινος στους κύκλους των διδασκόντων, ενώ το συγγραφικό του έργο ετύγχανε αποδοχής από την τοπική κοινωνία.

Οι μαθητές του τον λάτρευαν. Είχε το δικό του τρόπο διδασκαλίας. Προσπαθούσε οι μαθητές του να δουλεύουν ομαδικά και συνεργατικά. Έτσι, ο ένας συμπλήρωνε τον άλλον. Έφερνε πάντα ως παράδειγμα το ποδόσφαιρο. Όλοι, έλεγε, έχουν τον ρόλο τους στην ομάδα. Και ο καθένας παίζει στη θέση που είναι καλύτερος. Όλοι μαζί προσπαθούν για το καλύτερο αποτέλεσμα: «Το γκολ».

Είναι άνθρωπος που το επάγγελμά του το έκανε λειτούργημα. Σκοπός του δεν ήταν μόνο η μετάδοση των γνώσεων μέσα από τα βιβλία. Ήταν να βοηθήσει τους νέους στις σχέσεις τους με τους συνανθρώπους τους. Να κατανοήσει το κάθε παιδί τις δεξιότητες που έχει, ώστε να γίνουν ικανά για την περεταίρω ζωή τους. Να τους κάνει να αναπτύξουν κριτική σκέψη και να προσαρμόζονται στις συνθήκες της ζωής.

Δυστυχώς γι' αυτούς μια μέρα ήρθαν τα μαντάτα. Ο δάσκαλος, έπειτα από κάποιες περιπλανήσεις στα σχολεία του νομού έφευγε. Το έγγραφο ήρθε από την πρωτεύουσα και ο Δημοσθένης πήγαινε εκεί που ζητούσε: στο νομό μας. Έφτασε η πολυπόθητη μετάθεσή του στον τόπο των παππούδων του: στο δημοτικό σχολείο του κεφαλοχωριού της περιοχής, στους πρόποδες του όρους και μόλις εννέα χιλιόμετρα από το σπίτι του παππού, το γνώριμο περιβάλλον των καλοκαιρινών παιδικών χρόνων.

Ο νεαρός αρχικά σκέφτηκε το ενδεχόμενο να πηγαινοέρχεται καθημερινά από τη μεγαλούπολη, αλλά σύντομα εγκατέλειψε τη σκέψη αυτή και προσανατολίστηκε στο να μείνει στο παρατημένο αλλά κατοικήσιμο σπίτι των προγόνων του στο χωριό. Κουβάλησε τα απαραίτητα λιγοστά του πράγματα, δυο δέματα με βιβλία, κάποια ρούχα καθημερινά και επίσημα, ελάχιστα σκεύη κουζίνας. Με αυτά ξεκίνησε τη διαμονή του στο χωριό.

Κύριο μέλημα ήταν η φροντίδα και η ανακαίνιση του σπιτιού του παππού. Μέρα με τη μέρα κάτι μαστόρευε. Είτε στη σκεπή, είτε στην αυλή, είτε στην κληματαριά. Μέσα στο σπίτι «βαψίματα και καλλιτεχνίες», όπως είπε η κυρά-Μαριώ, που τον επισκεπτόταν συχνά πηγαίνοντάς του κάποιες φορές φαγητό.

Η εγκατάσταση στο χωριό υποκίνησε σχολιασμούς από τους ευφάνταστους χωριανούς που έπλαθαν πιθανά σενάρια, μικρές ιστορίες, διέδιδαν φημολογίες για τους λόγους της. Ήταν κάτι διαφορετικό, αταίριαστο στο τοπίο του χωριού. Ο ίδιος, για να «δέσει» με το σύνολο, προσάρμοσε τη ζωή του στα δεδομένα του χωριού. Είχε καθιερώσει την καθημερινή του επίσκεψη στην πλατεία του χωριού

και το γραφικό καφεενεδάκι. Ανέπτυξε ανθρωπιστική δράση αναδεικνύοντας το φιλόανθρωπο χαρακτήρα του. Βοηθούσε τους υπερήλικους και ανήμπορους κατοίκους στις εργασίες τους.

Ως φυσιολάτρης στον ελεύθερο χρόνο του έκανε πεζοπορία στο βουνό, ενώ εγκατέστησε και κάποιες κυψέλες με μέλισσες για να παράγει το δικό του μέλι. Χόμπι σε αρμονία με τη φύση και το περιβάλλον. Δημιούργησε και ένα φωτογραφικό αρχείο γνωριμίας με την φύση του τόπου μας!

Δημιούργησε δικό του κήπο, έναν μπαξέ, με όλα τα κηπευτικά, καθώς και ένα μικρό θερμοκήπιο για τα προϊόντα του χειμώνα και της άνοιξης. Εξασφάλιζε έτσι για όλο το χρόνο δικά του ποιοτικά προϊόντα με ελάχιστο κόστος.

Φρόντισε την παλαιά κληματαριά του παππού του καθώς και ενός ηλικιωμένου γείτονα. Με στοιχειώδεις γνώσεις αμπελουργίας τις περιποιούνταν, βλέποντας το δικό του κρασί να γεμίζει το τραπέζι με τις παρέες των φίλων του. Αναζήτησε και το εγκαταλελειμμένο αμπελάκι του θείου του Πελοπίδα, που βρισκόταν δίπλα σε ένα ρυάκι, πολύ κοντά στις κυψέλες με τις μέλισσες. Το αμπελάκι περίμενε υπομονετικά για χρόνια κάποιον να το φροντίσει για να δώσει απλόχερα τους καρπούς του. Τα ξαδέρφια του μετά χαράς παραχώρησαν το αμπελάκι στον Δημοσθένη.

Από όσα ακούσαμε γι' αυτόν και τη συζήτηση μαζί του, αλλάξαμε διάθεση. Μέχρι τότε καταγράφαμε άσχημες καταστάσεις και στενάχωρες. Τώρα ένα χαμόγελο είχε σχηματιστεί σε όλο μας το πρόσωπο. Και η αίσθηση της ελπίδας έντονη.

Εκεί που όλα έδειχναν ότι το χωριό είχε σβήσει, μια σπίθα άναψε τη φλόγα της αναγέννησης. Ο δάσκαλος μάς μετέδωσε τη θετική του ενέργεια στην προσπάθεια ανάτασης του τόπου μας. Η προσπάθεια αυτή τράβηξε τα βλέμματα, γιατί ήταν η προσωποποίηση της ελπίδας.

Τελικά τον αγκάλιασαν όλοι. Σε σύντομο διάστημα έγινε αγαπητός σε όλους και απαραίτητος στους περισσότερους. Ο Δημοσθένης έφερε μια πρωτόγνωρη για την περιοχή θετική αύρα!

Η νοσοκόμα (Χρυσάνθη)

Όλη αυτή η αναδρομή στο παρελθόν μάς φόρτισε αρκετά. Πολλά συναισθήματα, πολλά ερωτήματα. Υπήρξε, τελικά, φως στον ορίζοντα;

Ένας κούκος δεν φέρνει την άνοιξη λένε. Έτσι είπανε και για τον δάσκαλο. Στην ιστορία του χωριού έμελε να βρεθεί και ένας ακόμα. Υπήρξε και μία ακόμη παρουσία που η τύχη και η μοίρα την έφεραν να ζήσει στο χωριό. Οι δυο τους έγιναν παράδειγμα προς μίμηση, πως τίποτα δεν είναι ακατόρθωτο. Η θέληση είναι η δύναμη που νικά τις δυσκολίες.

Η νεαρή ξανθιά νοσοκόμα με το όνομα Χρυσάνθη, η οποία δούλευε χρόνια σε νοσοκομείο της μεγαλούπολης με θέση προϊσταμένης, έπειτα από μια δυσάρεστη εξέλιξη του γάμου της και έναν επεισοδιακό χωρισμό, βρέθηκε στο νοσοκομείο της πόλης του νομού μας. Ψηλή και λυγερή. Τα μπλε μάτια της κρυστάλλινα, ήρεμα, μαγνήτιζαν τα γύρω βλέμματα. Το δέρμα της λευκό σαν πορσελάνη. Η φωνή της δυνατή και καθαρή.

Ενώ έδινε την εντύπωση μιας εύθραυστης γυναίκας, με μια απλή συζήτηση μαζί της καταλάβαινες ότι ήταν πολύ δυναμική. Μπορούσες να βασιστείς σ' εκείνην. Είχε άσχημες εμπειρίες ζωής, μα είχε ξεπεράσει τον πόνο θυσιάζοντας την καριέρα της. Ανεξάρτητη και αυτάρκης. Άτομα σαν την Χρυσάνθη βρίσκουν πάντα τον δρόμο τους.

Λόγω της συναισθηματικής της κατάστασης αποφάσισε να αποσυρθεί για ένα διάστημα σε μέρος που δεν είχε πολύ κόσμο, που οι ρυθμοί ζωής ήταν πιο αργοί και η καθημερινότητα χωρίς απρόο-

πτα. Πήρε την απόφαση να μείνει στο χωριό μαζί με την ηλικιωμένη γιαγιά της. Ήταν το καταφύγιό της. Από μικρή έβρισκε σε αυτήν την γυναίκα μια ζεστή αγκαλιά, μια σοφή κουβέντα. Η γιαγιά της ήταν άνθρωπος που δεν την κατέκρινε για τις πράξεις και τις επιλογές της. Ήταν εκεί για να της συμπαρασταθεί στα προβλήματά της. Και αυτή την περίοδο ήταν το ιδανικό πρόσωπο για να βρει την ηρεμία της και να κάνει μια καινούρια αρχή. Ήταν η δεύτερη παράξενη άφιξη που έγινε κι αυτή «πρωτοσέλιδο» των ειδήσεων του χωριού!

Η Χρυσάνθη, όπως και ο δάσκαλος, εντάχθηκε εύκολα στην τοπική κοινωνία και από αγάπη προς την γενέτειρα και τους ανθρώπους της προσέφερε απλόχερα βοήθεια σε όλους, μια «άτυπη» γιατρός όπως την αποκαλούσαν. Σε ελάχιστο χρόνο κέρδισε την εκτίμηση, την εμπιστοσύνη και το σεβασμό.

Ξεκίνησε να ασχολείται και με την νεανική της αγάπη, την ψυχολογία. Μπόρεσε έτσι να κατανοήσει καλύτερα τις συμπεριφορές, τις καταστάσεις και τις πράξεις των συγχωριανών της. Χωρίς να κατακρίνει κανέναν. Απλά έβγαζε τα προσωπικά της συμπεράσματα. Καλούσε και άτομα από την δουλειά της να επισκεφτούν το χωριό της. Συνήθως δοκίμαζαν τα εδέσματα στην παραδοσιακή ταβέρνα του Θρασύβουλου.

Ο τόπος μας με δειλά βήματα ξαναγινόταν προορισμός και αυτό οφειλόταν στην Χρυσάνθη. Πλέον ήταν ένα οικείο πρόσωπο της διπλανής πόρτας, που προμήθευε τα φάρμακα και βοηθούσε τους ανήμπορους ανθρώπους. Έγινε πολύ αγαπητή στους ηλικιωμένους μόνιμους κατοίκους. Αυτοί με τη σειρά τους μιλούσαν στα παιδιά και τα εγγόνια τους, τους ετεροδημότες, με θαυμαστά λόγια για τη Χρυσάνθη. Τα βλέμματα των ετεροδημοτών πλέον στρέφονταν στο χωριό και στους δυο αυτούς ανθρώπους του, το δάσκαλο και τη νοσοκόμα.

Μια μέρα του Φλεβάρη, στο ουζερί του Θρασύβουλου, ο Δάσκαλος πρότεινε στη Χρυσάνθη να θέσει υποψηφιότητα στις τοπικές εκλογές για πρόεδρος του χωριού, αφού ετύγχανε γενικής αποδοχής. Η

Χρυσάνθη το είδε ως μια ευκαιρία που δεν θα έκανε καλό μόνο στην ίδια αλλά και στο χωριό, επειδή θα τολμούσε να ανατρέψει την χρονίζουσα κατάσταση.

Η ανθρωπιστική της δράση, οι αντιλήψεις που εκτίμησαν οι ετεροδημότες, η συμμετοχή στον προεκλογικό αγώνα αυτών που πίστεψαν στην συνομήλική τους υποψήφια, οι δυσαρεστημένοι από τη στασιμότητα, όλα αυτά μαζί έδωσαν τη νίκη στο συνδυασμό της Χρυσάνθης. Στις εκλογές του Ιουνίου εκλέχθηκε πρόεδρος με μεγάλη διαφορά!

Η νέα πρόεδρος, από την ανάληψη των καθηκόντων της τον Σεπτέμβριο, έδειξε την αγάπη για τον τόπο της, κατέστησε πρωτεύοντα τον σεβασμό στους κατοίκους και σχεδίασε μια πορεία αξιοποίησης του τόπου ώστε να έρθει η ανάπτυξη.

Σημείο έναρξης της προσπάθειας αυτής αποτέλεσε μία συνέλευση την επομένη Κυριακή από την ανάληψη των καθηκόντων της, με κυρίαρχο στοιχείο αυτό των ετεροδημοτών, που στέφτηκε με πλήρη επιτυχία. Εκεί ευχαρίστησε όλους τους παρευρισκόμενους που την εμπιστεύτηκαν αλλά και αυτούς που δεν την προτίμησαν. Ανέφερε ότι αποτελεί μια μεγάλη πρόκληση γι' αυτήν, ώστε να τους κερδίσει με τα έργα παρά με τα λόγια. Επεσήμανε τη συνεργασία με τα μέλη του τοπικού συμβουλίου και όλους τους κατοίκους, μόνιμους και ετεροδημότες, για να γίνει πράξη η αναπτυξιακή πορεία του τόπου.

Άρχισε χωρίς καθυστερήσεις το έργο της. Το πλάνο της πολύ καλά σχεδιασμένο και οργανωμένο. Ήθελε να παίρνουν μέρος όλοι οι κάτοικοι, σαν μια ομάδα. Στο παλαιό κοινοτικό κατάστημα δημιούργησε γραφείο, μια καινοτόμο ιδέα, όπου ο καθένας μπορούσε να υποβάλλει την πρότασή του για βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων. Λόγω φόρτου εργασίας και υποχρεώσεων κάποιες φορές το γραφείο στην πλατεία το άνοιγε η τρίτη εξαδέλφη της, αποδεχόμενη γραπτά αιτήματα.

Η Χρυσάνθη στις αρχές της επόμενης άνοιξης ζήτησε την επίσκεψη εθελοντών γιατρών κάποιες μέρες της εβδομάδας, ένα είδος αγρο-

τικού γιατρού όπως το λέγανε παλαιά. Η διοίκηση του νοσοκομείου της δέχτηκε την πρόταση και σύντομα βρέθηκαν εθελοντές ιατροί στο χωριό μας. Το ιατρείο ξαναλειτούργησε, αφού συντηρήθηκε από τον Δήμο το εγκαταλελειμμένο κτίριο.

Κατάφερε με χορηγίες να εξοπλίσει το ιατρείο με έναν απινιδωτή, με φάρμακα και υλικά για πρώτες βοήθειες, λειτουργώντας ως μικρός σταθμός πρώτων βοηθειών των εργαζομένων στο βουνό και στη γύρω περιοχή ατόμων, των ηλικιωμένων και των εκτάκτων περιστατικών. Το χωριό είχε πια τρεις ημέρες την εβδομάδα ιατρό!

Με πρόταση που κατέθεσε στην Περιφέρεια προμηθεύτηκε το χωριό ηλιακούς λαμπτήρες αυτόνομους που εγκαταστάθηκαν σε δρόμους που δεν επαρκούσε ο φωτισμός. Μια λύση περιβαλλοντολογική αλλά και πρακτική.

Υλοποιήθηκε το αίτημά της για να στρωθεί με χόρτο και να λειτουργήσει ξανά το γήπεδο ποδοσφαίρου. Δειλά-δειλά άρχισαν οι νεότεροι να δημιουργούν μια ομάδα στην οποία συμμετείχαν όχι μόνο οι μόνιμοι κάτοικοι αλλά και οι ετεροδημότες. Με τη βοήθεια του δασκάλου, που εκτελούσε και χρέη προπονητή, δημιουργήθηκε μια ομάδα ποδοσφαίρου, με την ονομασία του χωριού μας, που διεξήγε τακτικά φιλικά παιχνίδια με τις ομάδες γειτονικών χωριών.

Μια σημαντική πρόταση από τον δάσκαλο εξέπληξε ευχάριστα την Πρόεδρο: η επαναλειτουργία του ξεχασμένου πολιτιστικού συλλόγου. Ήταν σημαντικό κεφάλαιο πολιτισμού για τον τόπο, στοιχείο συσπείρωσης και πνευματική δημιουργία για έναν «γραμματιζόμενο», όπως αποκαλούσε η κυρά Σοφία τον δάσκαλο. Μια πολιτιστική ανάταση για τον τόπο μας. Είναι σημαντική η παρουσία του συλλόγου και η συμβολή του στην ανάπτυξη. Ένας «θεσμός» που διαφυλάττει την παράδοση και διδάσκει στους νεότερους την ιστορία, τα ήθη και τα έθιμα και τους κάνει να αγαπούν τον τόπο τους, να προσφέρουν σε αυτόν και να αποδέχονται με ευχαρίστηση αυτά που τους προσφέρει.

Αντίδραση από το νέο αίμα

Η συγγραφική δραστηριότητα του δασκάλου για τη μελισσοκομία άγγιξε τις καρδιές των νέων, ετεροδημοτών, της μεγαλούπολης. Ο δάσκαλος ανέφερε, μεταξύ άλλων, στο άρθρο του πως «οι μέλισσες εκτρέφονται για το μέλι, το κερί, την πρόπολη, τον βασιλικό πολτό, τη γύρη. Το μέλι και τα παράγωγά του αποτελούν θησαυρό υγείας και δύναμης, χρησιμοποιούνται στη βιομηχανία καλλυντικών, στην φαρμακοβιομηχανία, στη γεωργία, στην τέχνη. Η αξία της μελισσοκομίας είχε εκτιμηθεί από την αρχαιότητα».

Το άρθρο αυτό αποτέλεσε σταθμό, γιατί στη σκέψη των ανέργων νέων της μεγαλούπολης δημιουργήθηκε η ιδέα της επιστροφής τους στο χωριό για εξασφάλιση εισοδήματος μέσω της μελισσοκομίας. Ο δάσκαλος ήταν εκείνος που τους βοήθησε στα πρώτα βήματα. Μια φορά την εβδομάδα συγκέντρωνε τους μελλοντικούς μελισσοκόμους κάνοντάς τους σεμινάρια. Πρόσφερε ακόμα και τα εργαλεία του, μέχρι ο καθένας να μπορέσει να αποκτήσει τα δικά του. Έπειτα οργάνωσε και σεμινάριο με εξειδικευμένους καθηγητές.

Με τις δράσεις του δασκάλου και της προέδρου κάποιοι άνεργοι νέοι σκέφτηκαν να δοκιμάσουν την τύχη τους στο χωριό. Ο πρωτογενής τομέας φαινόταν ελπιδοφόρος γι' αυτούς μια και υπήρχε ακόμη το σπίτι των προγόνων τους. Η ενασχόληση με τη γη τους έδινε το δικαίωμα να ονειρεύονται και να σχεδιάζουν το μέλλον τους. Θα αποκτούσαν το δικό τους κρασί, τα δικά τους μελίσσια, τα δικά τους κηπευτικά, το δικαίωμα στην αυτάρκεια.

Τα πρώτα βήματα τα έκανε μια παρέα που άφησε τη μεγαλούπολη

και μετακόμισε στο χωριό. Δυο νέα ζευγάρια με όρεξη να πάρουν τη ζωή στα χέρια τους. Να χαίρονται τους καρπούς των κόπων τους. Η αρχή δύσκολη, αλλά η στήριξη μεγάλη από πλευράς της Προέδρου και του Δασκάλου. Επανέκτησαν τα κτήματά τους από τον Δημητρό, αφού θα τα καλλιεργούσαν οι ίδιοι.

Ο Δημητρός έβλεπε ότι η αυτοκρατορία του, το μονοπώλιό του, κατέρρεε και προσπαθούσε μάταια να αποθαρρύνει αυτές τις νέες προσπάθειες. Δεν κατάφερε να πείσει κανέναν.

Οι νέοι άρχισαν να φυτεύουν κηπευτικά, όσπρια, αμπέλια, να ασχολούνται με την μελισσοκομία και να διαθέτουν τα προϊόντα τους στην τοπική αγορά, να ανταγωνίζονται σε ποιότητα άλλα ονομαστά προϊόντα και όλα αυτά δια μέσου του τοπικού συνεταιρισμού. Οι ίδιοι γίνανε πλανόδιοι και πουλούσαν τα προϊόντα τους στις λαϊκές αγορές και στις γύρω περιοχές.

Σιγά-σιγά το χωριό μας έγινε ξανά γνωστό για την πρόοδο και την ανάπτυξή του και κάθε Σαββατοκύριακο ετεροδημότες και επισκέπτες κατέκλυζαν τον τόπο μας. Το καθεστώς του τσιφλικιού κατέρρεε. Αποκορύφωμα η εγκατάσταση ενός ετεροδημότη, του Γρηγόρη, στο χωριό και η δημιουργία αρτοζαχαροπλαστείου...

Αντίδραση από το παλαιό αίμα

Η ανοδική πορεία δεν οφειλόταν μόνο στους νέους. Υπήρχαν και οι μεγαλύτεροι σε ηλικία κάτοικοι. Αυτοί, που παρά τις δυσκολίες των προηγούμενων χρόνων, πάλευαν να παραμείνει ζωντανός αυτός ο τόπος. Και οι συζητήσεις μαζί τους μας έκαναν να καταλάβουμε ότι ήθελαν να συνεχίσουν να προσφέρουν και να νιώθουν μέρος αυτής της ανάπτυξης.

Η κυρά Φρόσω, συμπαθέστατη γριούλα, που είναι και επίτροπος της εκκλησίας μας, δημιούργησε έναν δικό της μικρό χώρο, δίπλα στο ναό με το όνομα «Γεράνι», και πουλούσε βότανα και αρωματικά φυτά, δημιουργώντας με μεράκι γλάστρες και συσκευασμένα προϊόντα. Μετέδιδε γνώσεις για συγκομιδή και διατήρηση βοτάνων με παραδοσιακό τρόπο καθώς και για την επεξεργασία τους. Ρίγανη, μαντζουράνα, σπαθόχορτο, λεβάντα, δενδρολίβανο, λουίζα, φασκόμηλο, μέντα και πολλά άλλα στολίζουν και γεμίζουν άρωμα το μαγαζάκι της. Η ανιψιά της καλλιεργεί ένα χωραφάκι με βότανα και πρόσφατα επεκτάθηκε με τσάι του βουνού και χαμομήλι σε δεύτερο χωράφι στην πλαγιά του βουνού.

Η κυρά Στέλλα ήταν η μοναδική μοδίστρα του χωριού. Αν και μεγάλη στην ηλικία, της ζητήθηκε από την πρόεδρο να ράψει τις κουρτίνες της κοινότητας. Με τη βοήθεια της κόρης της, κατάφεραν να δημιουργήσουν ένα εκπληκτικό αποτέλεσμα. Πήρε πρωτοβουλία να διορθώσει τις παλιές και να τις συνδυάσει με τις καινούργιες! Έτσι μαθεύτηκε ότι η κυρά Στέλλα είναι πάλι μοδίστρα και οι παραγγελίες δεν άργησαν να έρθουν.

Κάτι παρόμοιο έγινε και με τον κυρ Αντώνη τον κουρέα. Ο δάσκα-

λος τού πρότεινε να ανακαινίσουν το κλειστό για χρόνια κουρείο του. Θα έπαιρνε για υπάλληλο και βοηθό του την Κατερίνα, μια νεαρή που μόλις είχε τελειώσει κομμωτική. Έτσι θα συνυπήρχε η εμπειρία και η νέα τάση της μόδας. Οι πελάτες δεν προέρχονταν μόνο από το χωριό και ας ήταν αρχικά λίγοι. Ο κυρ Αντώνης είχε την όρεξη ενός νεανία.

Αυτήν την ελπίδα μετέδιδαν οι μεγαλύτεροι, που τόλμησαν να μπούνε ενεργά στην ανάπτυξη και άνθιση του χωριού μας στους νεότερους. Κι όταν έδιναν αυτοί το παράδειγμα, οι υπόλοιποι συνέχιζαν με περίσσιο ζήλο.

Συνεταιριστικές δραστηριότητες

Φτάσαμε, λοιπόν, στο σημείο της αφύπνισης. Και νιώθουμε περήφανες για όλους αυτούς τους ανθρώπους. Μπορεί να ξεκίνησε από λίγους, όμως, αν δεν υπήρχε η καλή διάθεση από τους πολλούς, δεν θα γινόταν τίποτα. Αυτό είναι το μαγικό σε αυτόν τον τόπο, το σύνολο και η αλληλοβοήθεια. Και ευτυχώς κάποιοι τόλμησαν και κατάφεραν να συσπειρώσουν τους κατοίκους.

Ένας τομέας ανάπτυξης, με τον οποίο ασχολήθηκε ιδιαίτερα ο δάσκαλος ήταν ο συνεταιρισμός. Στις συζητήσεις του στο χωριό επεσήμανε την οργάνωση των κατοίκων σε συνεταιρισμό, για να διαθέτουν τα προϊόντα στους εμπόρους σε τιμές ανταγωνιστικές. Αυτό, βέβαια, ήταν αντίθετο με τις πρακτικές του Δημητρού.

Ο συνεταιρισμός ξεκίνησε δυναμικά, με τους κατοίκους να συμμετέχουν ενεργά με τις βασικές παραγωγές, δηλαδή σιτάρι, καλαμπόκι, ηλίανθο και έπειτα να επεκτείνονται σε προϊόντα όπως τα όσπρια, το μέλι και το κρασί.

Ο Στέφανος με τα παιδιά του εγκαταστάθηκαν στο χωριό και δημιούργησαν μια πιστοποιημένη βιολογικά γαλακτοπαραγωγό μονάδα. Τα προϊόντα της τα διέθετε ο συνεταιρισμός στην τοπική αγορά, μα γρήγορα η φήμη τους ξεπέρασε τα όρια του νομού.

Το γάλα και το σιτάρι αποφάσισαν να εκμεταλλευτούν η πρόεδρος, ο δάσκαλος και ο αρτοποιός και να δώσουν την ευκαιρία στις γυναίκες του χωριού να συνεταιριστούν. Οι τοπικές πρώτες ύλες από τη μια, το μεράκι, οι γνώσεις και η θέληση των γυναικών από την άλλη, δημιούργησαν τα παραδοσιακά προϊόντα: χυλοπίτες, τραχανάς, κοφτό μακαρονάκι και γλυκά του κουταλιού. Ως χώρος χρησι-

μοποιήθηκε μια αίθουσα του δημοτικού σχολείου και μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα στεγάστηκε στο παλαιό πέτρινο σχολικό κτίριο μια παραγωγική μονάδα του συνεταιρισμού των γυναικών του χωριού, όπου μπορούσες να προμηθευτείς ζυμαρικά και παραδοσιακά γλυκά. Τις έβλεπες τις γυναίκες χαρούμενες και ανεξάρτητες. Και είχαν τόσες πολλές ιδέες!

Ο δάσκαλος στις εξορμήσεις του στο Άγιον Όρος διαπίστωσε ότι θα μπορούσαν να δημιουργηθούν θέσεις εργασίες υλοτόμων στο βουνό μας. Μετά από το κάλεσμά του, σύντομα συστάθηκε μια ομάδα υλοτομίας από άνδρες. Σε αυτήν την ομάδα έβρισκαν εποχιακή εργασία οι νέοι του τόπου μας και της γύρω περιοχής και συμπλήρωναν το εισόδημά τους. Στόχος της ομάδας ήταν, δια μέσου του συνεταιρισμού, η νόμιμη προμήθεια καυσόξυλων στο χωριό και τα γύρω χωριά, πάντα σε συνεργασία με το δασαρχείο.

Η ομάδα εξασφάλιζε, παράλληλα, και τη φροντίδα του δάσους, δημιουργώντας ζώνες πυρασφάλειας και κάνοντας αναδάσωση. Βόλευε τους γηραιότερους του χωριού να βρίσκουν λύση στην προμήθεια καυσόξυλων για το χειμώνα, που μέχρι πρότινος δεν μπορούσαν μόνοι τους. Βόλευε και τους νεότερους, αφού τους απάλλασσε από μία ακόμη έννοια. Οι υλοτόμοι είχαν στην φροντίδα τους και την κυρά Φρόσω με το «Γεράνι» της, αφού της προμήθευαν τα βότανα που συνέλεγαν στο βουνό.

Πλέον όλοι ασχολούνταν με κάτι. Οι νέοι, που επέστρεψαν από τη μεγαλούπολη στο χωριό, σε σύντομο χρονικό διάστημα κατάφεραν να εξασφαλίσουν τον βιοπορισμό τους και να κάνουν ποιοτικότερη τη ζωή τους. Η αδράνεια των κατοίκων πλέον αντικαταστάθηκε από τη δράση με ενότητα και συνεργασία, επιφέροντας σημαντική παραγωγική ανάπτυξη!

Πολύ έξυπνες αποδείχθηκαν οι κινήσεις του δασκάλου και της Προέδρου! Ήξεραν ότι η βάση της οικονομικής ζωής ενός τόπου είναι η δημιουργία θέσεων εργασίας και η μείωση της ανεργίας. Και πέτυχαν να συσπειρώσουν και τους νέους και τους γηραιότερους στο δρόμο της ανάπτυξης.

Εθελοντισμός

Ο δάσκαλος αποδείχθηκε μια αστείρευτη πηγή ιδεών. Είχε το χάρισμα να κάνει τον κόσμο να τον ακολουθεί, επειδή όσα έκανε αποσκοπούσαν στο καλό του συνόλου. Κάτι που είχαν ανάγκη να βιώσουν πάλι οι χωριανοί.

Αφού το χωριό είχε αποκτήσει αρκετό «νέο αίμα» με διάχυτο το αίσθημα της συνεργασίας και της συλλογικότητας, εξέφρασε την ιδέα σύστασης μιας ομάδας που θα προσέφερε εθελοντικές υπηρεσίες στα πλαίσια της κοινότητας.

Οι περισσότεροι ηλικιωμένοι το Σαββατοκύριακο δέχονταν επισκέψεις από τους συγγενείς τους που διέμεναν μόνιμα στη μεγαλούπολη. Τις μέρες αυτές ένιωθαν τη συντροφιά και τη φροντίδα των δικών τους ανθρώπων. Τι γινόταν όμως τις καθημερινές από Δευτέρα έως Παρασκευή; Αυτές τις μέρες οι ηλικιωμένοι έμεναν μόνοι τους περιμένοντας να έρθει το επόμενο Σαββατοκύριακο.

Αυτό το ερέθισμα ώθησε το δάσκαλο να σχεδιάσει μια δράση για την αντιμετώπιση της μοναξιάς. Στο κάλεσμα ανταποκρίθηκαν πολλοί και δημιουργήθηκε μία ομάδα εθελοντών. Συστάθηκαν τρεις επιμέρους ομάδες:

Η πρώτη ομάδα είχε στην αρμοδιότητά της την καθημερινή επίσκεψη και βοήθεια, προς τους ηλικιωμένους από κυρίες του χωριού, στις οικιακές εργασίες, όπως καθαρισμός και μαγειρική, αλλά κυρίως την παρέα για κάποιες ώρες της ημέρας.

Η δεύτερη ομάδα είχε στην αρμοδιότητά της εργασίες μικρής κλίμακας, καθαριότητα και καλλωπισμό εξωτερικών χώρων, πληρωμή λογαριασμών, ψώνια και προμήθεια φαρμάκων για όσους δεν μπο-

ρούσαν να το κάνουν μόνοι τους.

Η τρίτη ομάδα αποτελούνταν κυρίως από ετεροδημότες που αφιέρωναν τον ελεύθερο χρόνο τους για τις υποθέσεις της κοινότητας.

Το αποτέλεσμα μαγευτικό. Όλο το χωριό καθαρό και σε τάξη. Και η επιβράβευση με ένα τσίπουρο στο καφενεδάκι. Μέσα σε αυτό το κλίμα κανένας ηλικιωμένος δεν ένιωθε μόνος του, κανείς στο χωριό δεν παραμελούσε τον πλησίον του, κανένας δεν είχε δικαιολογία για ατημέλητο οικόπεδο ή σπίτι.

Όλοι χαίρονταν για την αλληλοβοήθεια μεταξύ τους. Ο δάσκαλος εκμεταλλεύτηκε την ευαίσθητη πλευρά τους και την έκανε πράξη αγάπης.

Ο πολιτιστικός σύλλογος

Ο δάσκαλος, βλέποντας την πολιτιστική πενία του χωριού μας, πρότεινε στην πρόεδρο την επαναλειτουργία του ανενεργού πολιτιστικού συλλόγου. Την πρόταση ενστερνίστηκε η πρόεδρος και συγκάλεσε συνέλευση των κατοίκων για να προωθήσει την ιδέα. Στη συνάντηση, στην πλατεία του χωριού, παρουσιάστηκε το πρόγραμμα και το πλαίσιο λειτουργίας του συλλόγου.

Ο Γρηγόρης, ως επαγγελματίας αρτοζαχαροπλάστης, η Ζωή, ενεργό μέλος της ομάδας των γυναικών, ο Θανάσης, μελισσοκόμος και υλοτόμος, η πρόεδρος Χρυσάνθη και ο δάσκαλος Δημοσθένης έθεσαν τις βάσεις για τον σχεδιασμό της επαναλειτουργίας του συλλόγου. Σχηματίστηκε ο πυρήνας που θα οδηγούσε τον σύλλογο επιτυγχάνοντας την πολιτιστική αναγέννηση. Στο πενταμελές διοικητικό συμβούλιο η πρόεδρος και ο δάσκαλος θα έμεναν εκτός, ώστε να δώσουν την ευκαιρία να αναδειχτούν και άλλα πρόσωπα. Έτσι, κάλεσαν κι εμάς για να δράσουμε στα κοινά. Ο αρχικός ενθουσιασμός μας πολλαπλασιάστηκε και έγινε σκοπός ζωής. Μετά από όλα όσα εξιστορήθηκαν, θεωρήσαμε χρέος μας να γίνουμε μέρος της ανάπτυξης. Επειδή μπορούμε!

Αρχικός τόπος δράσης μας το πανέμορφο κτίριο της κοινότητας, που είναι γεμάτο από τα αντικείμενα της ιστορίας του τόπου μας, φυλαγμένα και ξεχασμένα. Έτσι, σήμερα, βρισκόμαστε εδώ, ως μέλη της «πολιτιστικής ομάδας» στην προσπάθεια διαφύλαξης της κληρονομιάς του τόπου μας για να επαναλειτουργήσουμε το σύλλογο. Ίσως γίνει, η επίσκεψη μας αυτή, η αφορμή να μάθουν οι νεότεροι για την ζωή των προγόνων τους. Να μάθουν να κυνηγάνε τα όνειρά τους όπως ο Δημοσθένης και η Χρυσάνθη.

Το τέλος του ταξιδιού

Το ταξίδι στο κόσμο των αναμνήσεων, ένα διήμερο γεμάτο στο χωριό, έφτασε στο τέλος του. Η συλλογή όλων των στοιχείων, η εξιστόρηση των δράσεων και των γεγονότων από τους γηραιότερους, γέμισε το σημειωματάριο και την καρδιά μας. Η προσπάθειά μας στέφθηκε από ανέλπιστα επιτυχία.

Τα συναισθήματα ήταν ποικίλα. Στην αρχή λύπη, απογοήτευση, θυμός. Στη συνέχεια η ελπίδα, και στο τέλος η ευτυχία. Τίποτα δεν είναι δεδομένο στη ζωή. Μάθαμε πολλά, καταλάβαμε περισσότερα. Και θα τα κρατήσουμε ως εφόδια στην πορεία του έργου μας.

Όταν φτάσαμε στο χωριό μάς καλωσόρισε η γραφική φιγούρα του σταθμάρχη. Τώρα, που ήρθε η ώρα να φύγουμε, μας αποχαιρέτησε το μισό χωριό! Ανάμεσά τους η Χρυσάνθη, ο Δημοσθένης, οι συγγενείς μας ως και η κυρά Φρόσω η οποία έσπευσε να μας δώσει «μυρωδικά για τη μεγαλούπολη» όπως είπε.

Το ταξίδι της επιστροφής με το τρένο από το χωριό της ελπίδας ξεκίνησε. Πίσω μας χάθηκαν οι φιγούρες των χωριανών μας, χάθηκαν οι μορφές των σπιτιών και έμεινε να αγναντεύουμε το βουνό. Ήταν σαν να μας μιλούσε κι εμείς του υποσχόμασταν για την επομένη επίσκεψή μας...

Μετά από ένα έτος

Το υπέροχο χωριό μου και οι κάτοικοί του πέρασαν πολλά. Σε περίοδο ειρήνης νιώθανε κάτω από οικονομικό ζυγό. Οι άνθρωποι, που είχαν στα χέρια τους την τύχη των υπολοίπων, τους οδήγησαν σε αδιέξοδο. Δεν χάθηκε μόνο ένα σημαντικό μέρος της παρουσίας του καθενός αλλά και κάθε διάθεση για δημιουργία.

Όμως το όραμα ξαναζωντάνεψε με την πίστη και την ελπίδα ότι κάποια στιγμή όλα θα επανέρθουν. Παρά την φυγή των περισσοτέρων και την απογοήτευσή τους, οι χωριανοί μας δεν έχασαν τη συνείδησή τους, δεν ξέχασαν τον τόπο καταγωγής τους. Και όταν οι συνθήκες ανατράπηκαν και έγιναν ελπιδοφόρες, άρχισε η μεγάλη επιστροφή. Με την παρέμβαση των σωστών ανθρώπων την κατάλληλη στιγμή έγινε η αρχή. Και τα κατάφεραν με ομαδικότητα και πολύ διάθεση για δουλειά να ανακάμψουν.

Ένα χρόνο μετά από εκείνο το καθοριστικό μας ταξίδι, το χωριό δεν θυμίζει σε τίποτα το εγκαταλελειμμένο τσιφλίκι. Σφύζει από ζωή, αφού νέοι άνθρωποι μετακόμισαν σε αυτό, τα παραδοσιακά επαγγέλματα ανθίζουν, η γεωργία και η κτηνοτροφία είναι η κινητήριος δύναμη, ο τουρισμός γνωρίζει ανάπτυξη (περιπατητές και φυσιολάτρες αναζητούν τα ελάχιστα ελεύθερα σπίτια και δωμάτια του χωριού προς ενοικίαση για τα σαββατοκύριακα), οι ταβέρνες και τα ουζερί προσφέρουν εκλεκτές ποικιλίες τοπικών εδεσμάτων.

Δυναμικό ήταν και το όραμα δύο νεαρών που επέστρεψαν από το εξωτερικό και δημιούργησαν έναν χώρο αναψυχής δίπλα στο ποτάμι, με μια σειρά από δραστηριότητες όπως πεζοπορία, ποδηλασία, κανό, αναρρίχηση και ιππασία!

Η μελισσοκομία και η αμπελουργία αναπτύχθηκαν παράλληλα με την γεωργία και την κτηνοτροφία και όλα τα προϊόντα προωθούνται ανταγωνιστικά από τον τοπικό συνεταιρισμό. Γίνονται τακτικά σεμινάρια μελισσοκομικής και οινολογίας, σεμινάρια επιμόρφωσης ενηλίκων σε θέματα νέων τεχνολογιών, σχολή γονέων και ξένων γλωσσών.

Στον τόπο μας αναπτύχτηκε η οικοτεχνία και η υλοτομία. Η ανεργία έφτασε στο μηδέν, αφού κάθε κάτοικος έχει μια απασχόληση.

Υπάρχει πλήρης φωταγώγηση των δρόμων με τους αυτόνομους φωτοβολταϊκούς λαμπτήρες. Κάθε σπίτι φροντίζει για την τάξη και καθαριότητα του κοινόχρηστου χώρου που του αναλογεί. Το χωριό μένει στη μνήμη των επισκεπτών ως φιλόξενος και καθαρός οικισμός.

Το ιατρείο, πλήρως επανδρωμένο με ιατρό που κάνει το αγροτικό του με χαρά, αφού του εξασφάλισαν δωμάτιο στο ιατρείο και φαγητό στην ταβέρνα του Θρασύβουλου.

Στην πλατεία του χωριού, δίπλα στην προτομή του αγωνιστή της απελευθέρωσης, στήθηκε μια στήλη που υπενθυμίζει την ιστορική σύνδεση του ονόματος του χωριού με την αρχαία εποχή και τον Πελοποννησιακό πόλεμο, όπως τον κατέγραψε ο ιστορικός Θουκυδίδης.

Κάθε χρόνο, την τελευταία Κυριακή του Ιουλίου, έχουμε τη γιορτή σιδηροδρόμου στον ανακαινισμένο σιδηροδρομικό σταθμό του χωριού, την οποία στηρίζουν όλοι οι κάτοικοι και οι ετεροδημότες, ο Δήμος, η Περιφέρεια, η εταιρεία των Σιδηροδρόμων, οι εργαζόμενοι και συνταξιούχοι σιδηροδρομικοί, οι φίλοι και οι λάτρεις του τρένου, με «εκδηλώσεις μνήμης και πολιτισμού πάνω στις ράγες που ενώνουν τους λαούς».

Στο κτήριο του σιδηροδρόμου, το γιασεμί σε περίτρανη θέση υποδέχεται τους συμμετέχοντες απλώνοντας την μυρωδιά του στον αέρα. Δίπλα από την κεντρική είσοδο δεσπόζει η παλαιά κατακόκινη δρεζίνα, να θυμίζει ότι μεγάλο κομμάτι της ιστορίας του τόπου μας αποτέλεσε ο σιδηρόδρομος.

Ιστορικές διαλέξεις, ψυχαγωγικές εκδηλώσεις, έκθεση μουσειακού υλικού, χορευτικά και μουσικά συγκροτήματα, φαγητό και ποτό, δημοσιογραφική και τηλεοπτική κάλυψη με τις αμαξοστοιχίες παλαιού τύπου που μεταφέρουν τους ταξιδιώτες από τη χώρα μας και το εξωτερικό για τη συνάντησή τους εδώ στα σύνορα, σαν να μην πέρασε μια μέρα από τότε που γινόταν εδώ η υποδοχή των ξενιτεμένων Ελλήνων.

Ο σύλλογος ανασυστάθηκε με κύριες δράσεις τον ετήσιο χορό, τη χορωδία, τη χορευτική ομάδα, το παραδοσιακό λαογραφικό μουσείο, τη μόνιμη έκθεση φωτογραφίας σε θεματικές ενότητες, τη βιβλιοθήκη, που περιλαμβάνει όλα τα αρχεία που έχουμε βρει, και το μουσείο σιδηροδρόμου. Σκοπός του συλλόγου είναι να κρατήσει ζωντανές τις παραδόσεις και τις αξίες της ζωής συνδυάζοντας το παρελθόν με το παρόν.

Οι εγκαταλελειμμένες υποδομές του τρένου

Μια ανοιξιάτικη μέρα, ενώ ασχολούμαστε με τις ετοιμασίες για τον μεγάλο χορό στο χωριό μας, ήρθε ένας νέος ιερέας που θα αναλάμβανε την ενορία του χωριού. Το πρόβλημα ήταν ότι ο ιερομόναχος καταγόταν από την Πάτρα και δεν είχε κανένα συγγενή ή γνωστό. Η μητρόπολη τον έστειλε να αναλάβει την ενορία του Παπά-Δημήτρη, ο οποίος συνταξιοδοτήθηκε και αποσύρθηκε στη μεγαλόνησο για να ζήσει κοντά στα παιδιά του. Αμέσως τέθηκε το ερώτημα της διαμονής του νέου ιερέα.

Η πρόεδρος, αφού τον εγκατέστησε προσωρινά σε ένα από τα σπίτια του χωριού που λειτουργούν ως ξενώνες, συγκάλεσε συνέλευση για να αποφασίσουν τι θα γίνει με τη διαμονή του ιερέα. Το Σάββατο εκείνο η πρόεδρος του χωριού, ο δάσκαλος, οι πρόεδροι συνεταιρισμού και συλλόγου, ο συντονιστής ετεροδημοτών του χωριού μας καθώς και ο υπεύθυνος της ομάδας των εθελοντών βρίσκονταν στην κοινόχρηστη αίθουσα για την λύση του προβλήματος που προέκυψε με την άφιξη του ιερέα.

Ο καθένας από αυτούς είχε και μια ιδέα, άλλος για μόνιμο δωμάτιο σε ξενώνα και άλλος για κάποια μισογκρεμισμένα σπίτια που μπορούσαν να αναπαλαιωθούν. Δημιουργήθηκε αδιέξοδο σε όλα.

Εγώ, ως πρόεδρος πλέον του συλλόγου, είχα εντοπίσει κάποιες εγκαταλελειμμένες οικίες στον σταθμό του τρένου. Πρότεινα, λοιπόν, το σπίτι του σταθμάρχη. Είναι ένα οίκημα καλοδιατηρημένο που, με τους εθελοντές και την οικονομική στήριξη του συλλόγου, της εκκλησίας και του συνεταιρισμού, θα γινόταν εύκολα κατοικήσιμο. Όπως και ο ιατρός έχει το δωμάτιο του στο ιατρείο, έτσι και ο ιερέας θα είχε το δικό του σπιτάκι με τις ανέσεις του.

Η ιδέα έγινε δεκτή με ενθουσιασμό και υπερψηφίστηκε. Αυτό που χρειαζόταν ήταν να σχεδιάσουμε την νέα αυτή δράση, να έρθουμε σε επαφή με τους αρμόδιους φορείς, να κινηθούμε άμεσα για την οικονομική στήριξη και τις σχετικές άδειες.

Την πρώτη μέρα της εβδομάδας, η πρόεδρος είχε τηλεφωνική επικοινωνία με τον αρμόδιο των σιδηροδρόμων στην μεγαλόπολη, ο οποίος την διαβεβαίωσε για το αποτέλεσμα και δήλωσε ότι αποτελούσε στόχο τους η διάσωση της περιουσίας του οργανισμού των σιδηροδρόμων από τρίτους. Μάλιστα η τύχη ήταν με το μέρος μας, αφού υπήρχε συμβούλιο έπειτα από δύο μέρες.

Η πρόεδρος της κοινότητας πήρε τον δρόμο για την Θεσσαλονίκη για να με συναντήσει, ως πρόεδρο του συλλόγου και «ψυχή της υλοποίησης της ιδέας» όπως με πείραζε ο Δάσκαλος και επευφημούσε η Χρυσάνθη, για να υποστηρίξουμε το αίτημά μας. Συναντηθήκαμε στον σταθμό του τρένου και κατευθυνθήκαμε προς το κτήριο διοίκησης των Σιδηροδρόμων, στο κέντρο της πόλης.

Το μεγαλοπρεπές νεοκλασικό κτήριο, που θύμιζε ότι ανήκε σε μια άλλη εποχή γεμάτη δόξα, αμαύρωνε η παρουσία άστεγων στο πεζούλι με στρωσίδι τους κάποια χαρτόκουτα. Έσκυψα, άφησα κάποια χρήματα σε έναν που το πρόσωπό του έδειχνε ταλαιπωρημένο μα ευγενικό. Πόσο άδικο τους φέρθηκε η ζωή, αναλογίστηκα. Κάποιοι, δυστυχώς, να μην έχουν δικαίωμα για έναν αξιοπρεπή χώρο διαμονής, να μη μπορούν να εξασφαλίζουν καθημερινά τα προς τα ζην, να μην μπορούν να δημιουργούν με προοπτική το μέλλον τους!

Τη σκέψη μου τη διέκοψε η βαριά πόρτα του κτηρίου που έτριζε. Μπήκαμε και πήγαμε στον όροφο που συγκροτείται το συμβούλιο, στη μεγάλη αίθουσα. Η επιτροπή ήταν επιφορτισμένη να εξετάσει αρκετά θέματα και να αποφανθεί για την υλοποίηση ή την απόρριψή τους. Η δική μας υπόθεση ήταν η τελευταία και είχαμε αρκετό χρόνο να πιούμε καφέ και να οργανωθούμε...

Πλησίαζε το μεσημέρι. Αγωνιούσαμε. Ένα είδος δικαστηρίου, μια ακροαματική διαδικασία με παράσταση.

Η Χρυσάνθη, ως πρόεδρος, παρουσίασε τη συνολική εικόνα της ανάπτυξης στο χωριό μας και απέδειξε ότι η κάθε καινοτόμος πρόταση αποτελεί μέρος της ζωής μας, μια νοικοκυρεμένη δράση από όλους τους κατοίκους. Έτσι, έφτασε και στο θέμα του ιερέα που, λόγω έλλειψης οικίας, προτάθηκε ως καταλληλότερη λύση, η παλαιά οικία του σταθμάρχη, ένα κτίριο ιστορικό που άξιζε να συντηρηθεί και να διατηρηθεί, διότι αποτελεί μέρος της ιστορίας του τόπου μας.

Η εισήγηση πήγε πολύ καλά έως ότου μου ήρθε κάτι αναπάντεχο. Ενώ η Χρυσάνθη μάζευε τα χαρτιά της, πρότεινε ως δεύτερη ειδική εισηγήτρια την πρόεδρο του συλλόγου, την «πρέσβειρα του πολιτισμού», εμένα, να σταθώ ενώπιων του συμβουλίου και να εκθέσω την άποψη μου. Ήρθα προ εκπλήξεως (δαγκώθηκα), ήταν αυθόρμητο, ήταν ανεπάντεχο και ήμουν απροετοίμαστη, δεν με είχε προειδοποιήσει. Αλλά έπρεπε να σταθώ όρθια, να μιλήσω, να αναλύσω, να παρουσιάσω και να διεκδικήσω για το καλό του συνόλου τη θετική απόφαση της επιτροπής. Μου είχε, όπως κατάλαβα, τεράστια εμπιστοσύνη!

Στάθηκα μπροστά τους και παρουσίασα το θέμα. Τόνισα ιδιαίτερα το κέρδος της σιδηροδρομικής εταιρείας, καθώς η συντήρηση και η διατήρηση του κτίσματος θα ήταν ανέξοδη γι' αυτούς και θα διατηρούσε το ύψος του σταθμού. Η παρουσία έως εδώ πήγε καλά.

Η πρόεδρος του συμβουλίου με ρώτησε:

—Διαπιστώνω την καταπληκτική πορεία της συλλογικής προσπάθειάς σας. Από τις αναλύσεις σας διαπιστώνω ότι η πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου σας χαρακτηρίζεται από τάξη και νοικοκυροσύνη. Διαπίστωσα από τις δράσεις σας την ανθρωπιστική και κοινωνική πλευρά των ενεργειών σας. Πείτε μου, πιστεύετε ότι το κτίριο αυτό πρέπει να σας παραχωρηθεί, ώστε να βοηθήσει την προσπάθειά σας και να διατηρηθεί η πολιτιστική του αξία;

Με σιγουριά απάντησα καταφατικά. Στην συνέχεια ανέφερα ότι η προσπάθεια που έκανε ο δάσκαλος του χωριού αρχικά και η κυρία πρόεδρος μετέπειτα, έφερε την καταξίωση του χωριού μας στην

κοινωνία, αποκαθιστώντας μέρος της χαμένης αίγλης του. Η αλλαγή αυτή έφερε νέα δεδομένα για τη ζωή στο χωριό μας. Οι άνθρωποι ζουν κοντά στη φύση, με αρχές που κληρονόμησαν από τους προγόνους τους και κυρίαρχα συναισθήματα αυτά του σεβασμού, της αλληλοβοηθείας και την συνεργασίας.

Το παρατημένο και αχρησιμοποίητο οίκημα, το παλιό σπίτι του σταθμάρχη, μπορεί να είναι ένα απλό κίτρινο κτίριο, αλλά αποτελεί μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς μας, μέρος της ιστορίας του τόπου μας, που συντηρημένο και διατηρημένο θα συνεχίσει να αποτελεί περιουσία του Σιδηροδρόμου. Θα είναι έτοιμο για χρήση, όταν και αν μας ζητηθεί. Και δεν ήταν μόνο αυτό.

Προείχε το θέμα κατοικίας του ιερέα. Όταν ξεκινήσαμε από τον σιδηροδρομικό σταθμό για να παραστήσουμε σε αυτό το συμβούλιο, διαπιστώσαμε, η πρόεδρος κι εγώ που μένω στη μεγαλούπολη, το πόσο δυστυχισμένοι είναι κάποιοι άνθρωποι που ζουν αναγκαστικά στην πόλη, τους έντονους ρυθμούς που ζουν οι άνθρωποι αυτοί. Εμείς ήμασταν τυχεροί και διατηρήσαμε τις ρίζες με τον τόπο μας και είχαμε κάτι να μας δένει με την φύση, μια «σκεπή» που λέει η κυρά Φρόσω μας.

Ο ιερέας, που μας έστειλε η μητρόπολη, κατάγεται από φτωχή οικογένεια, δεν είναι από τα μέρη μας, δεν έχει κάποιον να τον φιλοξενήσει. Όμως, είμαστε όλοι γύρω του και διεκδικούμε την οικία του για λογαριασμό του, διεκδικούμε να δώσουμε σε αυτόν τον άνθρωπο ένα καλύτερο μέλλον για να προσφέρει το λειτούργημά του στον κόσμο. Ας δώσουμε ελπίδα, αφού μπορούμε, σε αυτόν τον άνθρωπο. Ας χρησιμοποιήσουμε την δημόσια περιουσία για κάτι καλό. Ας δούμε το παράγοντα συνάνθρωπος.

Επίσης, τα κτίρια στέγασης προσωπικού του σιδηροδρόμου δίπλα στον σταθμό μπορούν να συντηρηθούν σταδιακά και να αξιοποιηθούν φιλοξενώντας άτυχους στη ζωή τους ανθρώπους, με αξιοπρέπεια και θέληση για να προσφέρουν και να ενσωματωθούν στην τοπική κοινωνία, για παράδειγμα τους άστεγους που είδα εδώ έξω. Έτσι θα δώσουμε δικαίωμα στην ζωή σε κάποιους ανθρώπους, ενώ παράλληλα τα κτίρια θα μείνουν ζωντανά.

Αφού τελείωσα, η Χρυσάνθη έκπληκτη με ρώτησε τι ήταν αυτά που είπα, και ότι τα είπα καταπληκτικά. Απλά, αυτά που νιώθω ήταν. Μια αλήθεια που θα έπρεπε να την ακούσουν όλοι. Και όχι μόνο σε αυτό το συμβούλιο. Θέλω να γνωρίζουν τους προβληματισμούς μας και το τι ονειρευόμαστε. Και αυτό το συμβούλιο εδώ θα έχει την ικανοποίηση ότι συνέβαλε σε κάτι καλό.

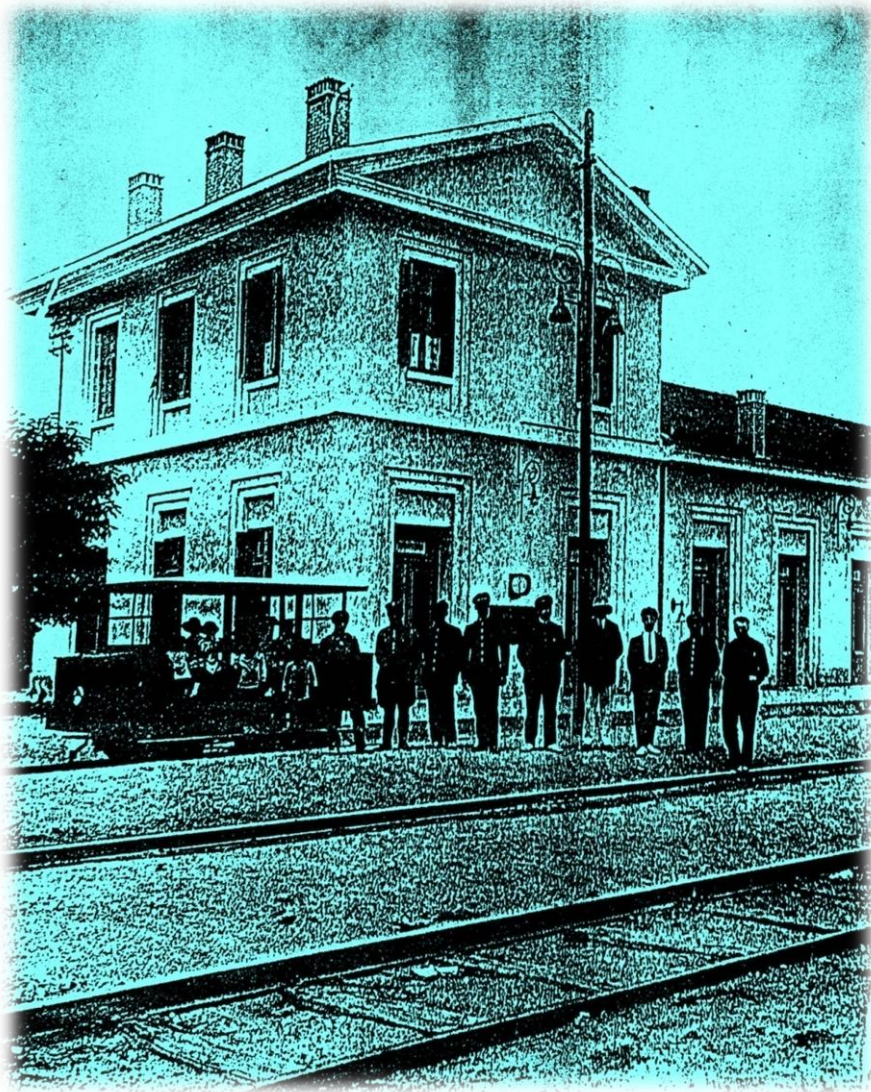
Μετά από μια ώρα το συμβούλιο έβγαλε απόφαση: Αποφασίζουμε την παραχώρηση των κτηριακών δομών α και β (α= σπίτι σταθμάρχη και β= τριώροφη κατοικία με τα έξι διαμερίσματα) στον Πολιτιστικό σύλλογο και την Κοινότητα, με την υποχρέωση να τα συντηρήσει και να τα χρησιμοποιήσει για κοινωφελή σκοπό, ενημερώνοντας την υπηρεσία μας για την πορεία των εργασιών σε τακτά χρονικά διαστήματα. Τα καταλύματα θα ήταν άμεσα παραδοτέα, εφόσον η σιδηροδρομική εταιρεία τα ζητήσει. Υπάρχει δυνατότητα παραχώρησης και επιβατικού βαγονιού για τη στέγαση μουσείου σιδηρόδρομου, το οποίο θα εγκατασταθεί σε μη ενεργή γραμμή του σταθμού!

Φύγαμε ευχαριστημένες. Το συμβούλιο μας παραχώρησε το σπίτι του σταθμάρχη για την εγκατάσταση του ιερέα, αλλά και την τριώροφη οικοδομή που θα μπορούσαν να εγκατασταθούν οικογένειες, οι οποίες δεν είχαν μέλλον στην μεγαλούπολη και ερχόμενοι θα έβρισκαν ένα σπίτι με τις στοιχειώδεις ανέσεις, ρεύμα και νερό, το οποίο θα συντηρούσαν μαζί με τους εθελοντές αποτελώντας το εργατικό δυναμικό για τις δουλειές του χωριού, ενώ ταυτόχρονα θα τους δίνονταν και ένα μικρό κομμάτι γης, μέρος της σχολικής ιδιοκτησίας, για να καλλιεργούν τα κηπευτικά τους. Το χωριό μας θα

μεγάλωνε πληθυσμιακά και οι οικογένειες θα εξασφάλιζαν τα προς το ζην...

Στο χωριό μας πλέον το σπίτι του ιερέα ήταν γεγονός, το οποίο γέμισε με αγάπη τους συντοπίτες μας και αποδόθηκε στην αλληλεγγύη των συνανθρώπων μας. Επίσης, οι πρώτες οικογένειες ήρθαν να διαμείνουν στο μεγαλόπρεπο κτήριο με διαμερίσματα του σιδηροδρόμου και τα ανδρόγυνα βρήκαν γρήγορα μεροκάματα, οι μεν άνδρες στα χωράφια, στα αμπέλια, στην υλοτομία, ενώ οι γυναίκες στο καφενείο, στο αρτοποιείο και ως καθαρίστριες.

Στον σιδηροδρομικό σταθμό, υπάρχει ένα ξύλινο επιβατικό βαγόνι, που αποτελεί ένα στολίδι στο αντίκρισμά του, και το οποίο με τις εργασίες των εθελοντών μετατράπηκε σε μουσείο σιδηροδρόμου...

Η ζωή συνεχίζεται

Η καθιερωμένη έξοδος του Σαββάτου με την παρέα των κοριτσιών συνεχίζεται στο πέρασμα του χρόνου. Μόνο που προστέθηκε μόνιμα στην παρέα μας και η Χρυσάνθη. Ήταν ένα ταξίδι μαγευτικό, ένα παραμύθι με ευτυχισμένο τέλος.

Παλέψαμε με «δράκους και μάγισσες» θα έλεγα αν έγγραφα παραμύθι. Η πραγματικότητα είναι ότι καταφέραμε να αλλάξουμε το τέλος σε μια ιστορία που γραφόταν από άλλους. Από αυτούς που έκαναν μόνο κακό, χωρίς να έχουν ίχνος σεβασμού στην ανθρώπινη ύπαρξη. Σύμμαχοί μας όλοι αυτοί που ήταν απελπισμένοι και ζημιωμένοι. Όλοι αυτοί οι απλοί καθημερινοί άνθρωποι. Ευκαιρία, λοιπόν, αυτήν την ημέρα να κάνουμε τον απολογισμό μας. Αλλά και μια υπόσχεση για τη συνέχιση του έργου μας.

Στον δικό μας τόπο η πολιτική μιας οικογένειας που ενώ ήταν μία από εμάς, πίστευε ότι ανήκε στην άρχουσα τάξη και οδήγησε τον τόπο μας σε ερήμωση. Κάποια τυχαία γεγονότα τους χάλασαν το σχέδιο: η μετάθεση του δασκάλου στο διπλανό χωριό μαζί με την ατυχία που άλλαξε τη ζωή της νεαρής νοσοκόμας της Χρυσάνθης. Και οι δύο εξέφρασαν την αγάπη τους για τον τόπο μας, συναίσθημα το οποίο μετέδωσαν τελικά σε όλους εμάς. Αυτοί έφεραν στο χωριό μας την ελπίδα. Ακολούθησαν έπειτα οι νέοι, οι οποίοι επέστρεψαν στο χωριό από τη μεγαλούπολη, μαζί με τους γηραιότερους και πέτυχαν.

Η Οικογένεια κάποτε τα είχε όλα δικά της και είχε μετατρέψει το χωριό σε τσιφλίκι της. Με τις νέες καταστάσεις αυτοπεριορίστηκε, αφού έχασε τις εξουσίες της, και έμεινε αμέτοχη προβάλλοντας τον εγωισμό της. Έμεινε στη σκιά της ανάπτυξης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η παρέα μας	3
Ταξιδεύοντας για το χωριό	5
Το σπίτι του παππού και της γιαγιάς μου	7
Η πορεία της ερήμωσης	9
Στην Κοινότητα	10
Το ευχάριστο διάλειμμα	13
Περασμένα μεγαλεία	16
Κατιούσα πορεία	20
Η Οικογένεια	22
Ο μεγαλοκτηματίας (Δημητρός)	23
Ο πολιτικός (Αγαθοκλής)	26
Ο επιχειρηματίας (Θρασύβουλος)	30
Ο μεγαλοδικηγόρος (Διονύσης)	34
Το ζενίθ των «τεσσάρων αδερφών»	36
Ο φάκελος της κυρίας Αρετής	38
Στασιμότητα και ύφεση	40
Προοπτικές	42
Ο δάσκαλος (Δημοσθένης)	44
Η νοσοκόμα (Χρυσάνθη)	49
Αντίδραση από το νέο αίμα	53
Αντίδραση από το παλαιό αίμα	55
Συνεταιριστικές δραστηριότητες	57
Εθελοντισμός	59
Ο πολιτιστικός σύλλογος	61
Το τέλος του ταξιδιού	62
Μετά από ένα έτος	63
Οι εγκαταλελειμμένες υποδομές του τρένου	66
Η ζωή συνεχίζεται	72

Ξεκινήσαμε να συλλέγουμε αντικείμενα,
ιστορίες και περιγραφές των ανθρώπων,
των δρώμενων, των ασχολιών,
για να τα ταξινομήσουμε και να τα εκθέσουμε.
Ανακαλύψαμε τόσα πολλά και πήραμε απαντήσεις
σε ερωτήματα που πλανιόνταν στον αέρα.
Νομίζαμε ότι η κρίση είχε χτυπήσει το χωριό μας
πολύ νωρίτερα από την υπόλοιπη χώρα.
Δεν ήταν όμως έτσι.
Μέσα μου φώναζα ξανά και ξανά:
«Γιατί υπέκυψαν;
Γιατί τους επέτρεψαν;
Γιατί δεν αντέδρασαν;»
Όμως, όταν τα καταγράψαμε όλα, καταλάβαμε.
Δεν υπήρχε επιλογή.
Όλα τα έκαναν να φαίνονται και να είναι
μονόδρομος.

